

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ Γ'.
ΑΡΙΘ. 34

Ἐν Πειραιεὶ Φεβρουάριος
1886

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ
Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΧΙΛΛΕΡΟΥ
ΔΟΝ ΚΑΡΟΛΟΣ

ΗΓΕΜΟΝΟΠΑΙΣ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ

ΔΡΑΜΑ ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΕΝΤΕ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΝ ΕΚ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Κ. ΣΤΡΑΤΗΓΗ

ΘΕΟΔΩΡΩ ΑΦΕΝΤΟΥΛΗ

ΤΩ ΣΟΦΩ ΚΑΘΗΓΗΤΗ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ΕΠΚΡΙΤΩ ΜΗΤΕΡΩ

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

ΦΙΛΙΠΠΟΣ Β', βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας
ΕΛΙΣΑΒΕΤ σύζυγος τοῦ
ΔΟΝ ΚΑΡΟΛΟΥ, βασίλισσα
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΦΑΡΝΕΖΟΣ, πρίγκηψ τῆς Πάρμης
ΙΝΦΑΝΤΙΣ ΚΛΑΡΑ ΕΥΓΕΝΙΑ τρίτη κόρη
ΔΟΥΚΙΣΣΑ ΟΛΙΒΑΡΕΣ, μεγάλη κυρία
ΜΑΡΚΗΣΙΑ ΜΟΝΔΕΚΑΡ, κυρία τῆς τιμῆς
ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ ΕΒΟΛΙ " " "
ΚΟΜΗΣΣΑ ΦΟΥΕΝΤΕΣ " " "
ΜΑΡΚΙΩΝ ΠΟΖΑΣ, Μελιτάτος ἱππότης μεγιστὰν τῆς Ἰσπανίας
ΔΟΥΣ ΑΛΒΑΣ " " "

ΚΟΜΗΣ ΔΕΡΜΑΣ, πρῶτος ἐπασιστής τοῦ βασιλέως
ΔΟΥΣ ΦΕΡΙΑ, μεγιστὰν τῆς Ἰσπανίας
ΔΟΥΣ ΜΕΔΙΝΑΣ γαύραρχος, μεγιστὰν τῆς Ἰσπανίας
ΔΟΝ ΡΑΙΜΟΝΔΟΣ ΤΑΣΙΣ, μεγιστὰν τῆς Ἰσπανίας
ΔΟΜΙΝΙΚΟΣ, πνευματικὸς τοῦ βασιλέως
Ὁ Μέγας Ἱεροξεταστής τοῦ βασιλείου
Ἡγούμενος τῆς μονῆς τῶν ἀνακτόρων.
Ἀκόλουθος τῆς βασιλείσεως
ΔΟΝ ΔΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΜΕΡΚΑΔΟΣ, ἰατρός τοῦ βασιλέως
Κυρίαὶ καὶ μεγιστάνες, ἀκόλουθοι, ἀξιωματικοί, σωματοφύλα-
κες καὶ διάφορα βωθὰ πρόσωπα.

ΗΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

(Βασιλικός κήπος ἐν Ἀραγωνί).

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

ΚΑΡΟΛΟΣ — ΔΟΜΙΝΙΚΟΣ

ΔΟΜΙΝ. Τῆς Ἀραγωνός αἱ ἡμέραι αἱ λαμπραὶ
παρῆλθον ἤδη καὶ ἡ Ὑψηλότης σας
δὲν τὴν ἀφίνετε φαιδρότερος. Ἐδῶ
ἐπὶ ματαίῳ εἴμεθα. Ἀφῆσατε
τὴν σιωπὴν σας τὴν γριφώδη. Τῷ πατρὶ
ἀνοίξατε, ὦ πρίγκηψ, τὴν καρδίαν σας.
Ὁ ἀναξ τὴν γαλήνην τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ
τοῦ μόνου, νὰ ἐξαγοράσῃ δύναται
ἀδρᾶ τιμῆ. Ὑπάρχει ἄρα πόθος τις,
ὃν τῷ φιλότατῳ τέκνῳ του ὁ οὐρανὸς
ἀρνείται;

(ὁ Κάρολος βλέπει σιγῶν πρὸς τὴν γῆν)

Εἰς τὰ τεῖχη τὰ τολεδικὰ
ἤμην κ' ἐγώ, ὅποτε ὁ ἀγέρωχος
Δὸν Κάρολος πολλὰς ἐδέχετο τιμὰς,
καὶ ἠγεμόνες ν' ἀσπασθῶσιν ἐσπευδὸν
τὴν χειρὰ του, κ' εἰς μόνον ἐν προσκύνημα
ἐξ βασιλείαι πρὸ ποδῶν του ἔκειντο.
Ἰστάμην βλέπων πῶς τὸ νέον αἱμᾶ του
τὰς παρειὰς του ἔθαψε, τὸ στῆθός του
ἐκ βασιλείων στοχασμῶν ἐκόχλαζε,
τὸ ὄμμα του ἐν μέθῃ ἐκ τῆς τελετῆς
ἀφίπτατο κ' εἰς ἠδονὴν ἐρρήγνυτο,
ὦ πρίγκηψ, ὡσεὶ λέγον, «κόρου ἐμπλεῶν
εἴμι».

(ὁ Κάρολος ἀποστρέφει τὴν ὄψιν)

Ἡ δὲ σιωπᾶ καὶ ἐπίσημος
αὐτῆ σας θλίψις, πρίγκηψ, ἦν ἀπὸ ὀκτώ
μηνῶν εἰς τὴν μορφὴν σας διαβλέπομεν,
ὁ γριφὸς πάσης τῆς Αὐλῆς, καὶ σύμπαντος
τοῦ ἔθνους μας ὁ φόβος, ἔστιν αἴτιον
πολλῶν νυκτῶν ἀγρύπνων τῷ πατρὶ ὑμῶν,
πολλῶν δακρύων τῆ μητρὶ σας.

ΚΑΡΟΛ. (ταχέως περιστρεφόμενος)

Μήτηρ μου;

Νὰ συγχωρήσω δὸς μοι, Οὐρανέ, αὐτόν,
ὅστις ἐκείνην ὡς μητέρα μ' ἔδωκε!

ΔΟΜΙΝ. Πρίγκηψ!

ΚΑΡΟΛ. (συνερχόμενος ἐξακολουθεῖ μὲ τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ μετώπου)

ὦ! εἴμαι λίαν δυστυχῆς ἐγώ
μὲ τὰς μητέρας μου, Σεβασμιώτατε.

Πρώτη μου πράξις, ὡς ἠτένισα τὸ φῶς,
ἦτο μητροκτονία.

ΔΟΜΙΝ. Εἶναι δυνατόν,
πρίγκηψ, τοιαύτη τύψις τὴν συνείδησιν
νὰ σᾶς βαρύνῃ;

ΚΑΡΟΛ. Καὶ ἡ νέα μήτηρ μου...
μὴ τοῦ πατρὸς τὸ φίλτρον δὲν μ' ἀφῆρεσε;
Ποτὲ δὲν μὲ ἠγάπα ὁ πατὴρ μου, πλὴν
ὡς μόνον κέρδος εἶχον, τοῦ μονογενοῦς.
Ἦδη αὐτῆ τῷ ἔτεκε θυγάτριον...

Τις οἶδε τί τοῦ χρόνου κρύπτουν τὰ πτερά;
ΔΟΜΙΝ. Μ' ἐμπαιζετε, ὦ πρίγκηψ. Ἀπαξάπασα
λατρεῦ' ἡ Ἰσπανία πλὴν τὴν ἀνασσαν.
Μὴ πρέπει ἄρα μόνον νὰ τὴν βλέπητε
μὲ ὄμμα μίσους, μόνον δ' εἰς τὴν θείαν τῆς
τὴν φρόνησιν νάκούητε; ὦ, Πρίγκηψ, πῶς;
Τὴν μάλλον εὐεῖδη τῶν γυναικῶν τῆς γῆς
καὶ ἀνασσαν... καὶ ἄλλοτε μνηστὴν ὑμῶν;
Πρίγκηψ ποτὲ, ἀδύνατον! Ἀπίστευτον!
Ὅτι τὸ σύμπαν ἀγαπᾷ, δὲν δύναται
νὰ τὸ ἐχθαίρῃ μόνος ὁ δὸν Κάρολος.
Προεξάτε μὴ γίνῃ εἰς αὐτὴν γνωστόν,
πῶς τόσον ἀπαρέσκει εἰς τὸ τέκνον τῆς.
Τὸ νέον θὰ τὴν θλίψῃ.

ΚΑΡΟΛ. Τὸ πιστεύετε;

ΔΟΜΙΝ. Ἐὰν τοὺς τελευταίους, Ὑψηλότατε,
ἀγῶνας ἐνθυμείσθε, εἰς Σαράγοςσαν,
ὅτε τὸν ἀνακτὰ μας λόγχης ἔθιξεν
αἰχμῆ, τῶν κυριῶν τῆς μέσῃ Ἰστατο
ἡ ἀνασσα ἐπὶ ἐξέδρας ὑψηλῆς
τῶν ἀνακτόρων, καὶ τὴν πάλιν ἐβλεπεν.
Αἶφνης, «ὁ ἀναξ ἐπληρώθη» ἡ φωνὴ
ἠκούσθη, πάντες ἀναμίζ προστρέχουσιν,
ὑπόκωφος δὲ βόμβος τῆς ἀνασσης μας
πλήττει τὸ οὐρ. «Ὁ πρίγκηψ;» κράζει καὶ ζητεῖ
ἐκ τοῦ ἐξώστου τοῦ ὑψίστου νὰ φηθῇ.

«Ὁὐχί, ὁ ἀναξ μόνον,» τῆ ἀπήνησαν.

«Τότε ζητεῖτε ἰατρούς», ἀπήνησαν
ἐπανευρούσα πάλιν τὴν πνοὴν αὐτῆς.

(μετὰ τινὰ σιγῆν)

Εἰς σκέψεις ἐβυθίσθητε;

ΚΑΡΟΛ. Τοῦ ἀνακτος

θχυμάζω τὸν φαιδρὸν ἐξομολογητὴν,
ὅστις τοσοῦτον εὐφῶν ἱστοριῶν
εἰδήμων εἶναι. Παντοτε πλὴν ἤκουσα
νὰ λέγουν, ὅτι μυθοπλόκοι φλήναροι
πλειότερον ἐπὶ τοῦ κόσμου ἐπραξαν
κακὸν ἢ δηλητήριον καὶ μάχαιρα
εἰς χεῖρας δολοφόνου. Ἦτο, κύριε,
φειδοῦς ἀξία ἡ προσπάθειά σας, καὶ

ἂν χάριτας ζητῆτε, εἰς τὸν ἀνακτὰ
ὑπάγετε.

ΔΟΜΙΝ. Νὰ δυσπιστῆτε πράττετε
καλῶς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ὑψηλότατε.
Πλὴν μὲ τινὰ διάκρισιν. Τὸν φίλον σας
μὲ τὸν ὑποκριτὴν νὰ μὴ συγχέητε.
Φίλα φρονῶ ὑμῖν.

ΚΑΡΟΛ. Λοιπὸν προσπάθησον
νὰ μὴ τὸ μάθῃ, ὁ πατὴρ μου. Ἐχασας
ἀλλέως τὴν πορφύραν σου.

ΔΟΜΙΝ. Πῶς;

ΚΑΡΟΛ. Βέβαια.

Τὴν πρώτην δὲν σοι ὑπεσχέθη ἄραγε
πορφύραν οὗτος, ἥτις θὰ ἐχῆρευεν
ἐν Ἰσπανίᾳ;

ΔΟΜΙΝ. Πρίγκηψ, μὲ χλευάζετε.

ΚΑΡΟΛ. Θεὸς νὰ με φυλάξῃ, τὸν ἐπίφοβον
ἐκείνον ἄνδρα νὰ χλευάσω, ὅστις καὶ
νὰ εὐλογῆσῃ τὸν πατέρα δύναται
καὶ νὰ καταρασθῇ.

ΔΟΜΙΝ. Πρίγκηψ δὲν ἀξίω
εἰς τὸ σεπτὸν τῆς θλίψεώς σας μυστικὸν
νὰ διεισδύσω, πλὴν ἡ ὑψηλότης σας
παρακαλῶ νὰ βάλῃ μόνον κατὰ νοῦν,
ὅτι εἰς τὴν περιδεῆ συνείδησιν
ἡ Ἐκκλησία εἶναι καταφύγιον,
οὐ τῆς κλειδὸς στεροῦνται καὶ οἱ βασιλεῖς
ἀκόμη, ἔνθα καὶ ἐγκλήματα σφραγίς
τῶν Μυστηρίων περικλείει ἀσφαλῶς...
Τί ἐννοῶ, γνωρίζετε. Καὶ ἀρκετὰ,
ὦ πρίγκηψ, εἶπα.

ΚΑΡΟΛ. Ὅχι, ἄπαγε, ἐγώ
νὰ δελεάσω τὸν σφραγιδοφύλακα!

ΔΟΜΙΝ. Ἡ δυσπιστία αὕτη... πρίγκηψ! Τὸν πιστὸν
ὑμῖν παραγνωρίζετε θεράποντα.

ΚΑΡΟΛ. (λαμβάνων αὐτὸν τῆς χειρὸς)
Λοιπὸν παραίτησόν με κάλλιον. Ἄνθρ
ἅγιος εἶσαι. Τοῦτο ἅπασα ἡ γῆ
γνωρίζει. Ὅμως, ἐλευθέρως, κατ' ἐμὲ
πεφορτισμένος εἶσαι λίαν. Ἡ ὁδὸς
εἶναι πολὺ μακρὰ, σεβασμιώτατε,
ὡς ὅτου εἰς τὴν ἔδραν νὰ ἀναπαυθῆς
τοῦ Πέτρου, καὶ μεγάλη πολυμάθεια
ἤθελε σὲ βαρύνει λίαν. Ἄγγελον
αὐτὸ τῷ πέμψαντί σε ἐδῶ ἀνακτι.

ΔΟΜΙΝ. Μὲ ἐπεμψεν ὁ ἀναξ;

ΚΑΡΟΛ. Ὅτως εἶπα, ὦ!
καλῶς γνωρίζω ὅτ' εἰς τὴν αὐλὴν αὐτὴν
προδίδομαι, γνωρίζω, ὅτι ἐκατὸν
ἔχουν μισθώσει ὄμματὰ κατὰ σκοπὰ

γνωρίζω ὅτι ὁ πατὴρ τὸ τέκνον του
τὸ μόνον εἰς τὰ αἰσχίστα ἐπώλησεν
ἀνδράποδά του, καὶ ἐκάστη λέξις μου
τῷ καταδότῃ ἡγεμονικώτερον
πληρόνεται ἢ ὅσον δὲν ἐπλήρωσε
καμμίαν ἐτι πράξιν εὐγενῆ ποτε.
Γνωρίζω... πλὴν σιγῆ! Οὐδὲν περὶ αὐτοῦ!
Νὰ ἐκχειλίσῃ θέλει ἡ καρδία μου,
καὶ εἶπον ἤδη ἀρκετὰ

ΔΟΜΙΝ. Ὁ Βασιλεὺς
πρὸ τῆς ἐσπέρας εἰς Μαδρίτην σκέπτεται
νὰ ἔλθῃ. Ἦδη ἡ αὐλὴ συνέρχεται
Πρίγκηψ, λαμβάνω τὴν τιμὴν...

ΚΑΡΟΛ. Ἐχει καλῶς.
Θὰ σᾶς ἀκολουθήσω. (Ὁ Δομίν. ἀπέρχεται. Μετὰ τινὰ σιγῆν).

Τλήμων Φίλιππε,
ὡς ὁ υἱὸς σου τλήμων. Τὴν καρδίαν σου
αἰμορροῦσαν βλέπω ἐκ τῶν ἰωδῶν
τῆς ὑποψίας κ' ἐχιδνεῶν δήξεων.
Ἡ ἀτυχῆς σου σπεύδει περιεργεῖται
πρὸς τὴν τρομερωτάτην ἀνακάλυψιν
ἦν, ἐὰν μάθης, θέλεις γίνῃ ἐκμανῆς.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΚΑΡΟΛΟΣ — ΜΑΡΚΙΩΝ ΠΟΖΑΣ

ΚΑΡΟΛ. Τίς ἔρχεται; Τί βλέπω; Πνεύματ' ἀγαθὰ!
Ροδρίγε!

ΜΑΡΚ. Κάρολέ μου!

ΚΑΡΟΛ. Εἶναι δυνατόν;

Εἶν' ἀληθές; τρώντι; εἶσαι σύ; ὦ, ναί,
ἐν τῇ καρδίᾳ σέ κρατῶ, κ' αἰσθάνομαι
σφοδρῶς νὰ πάλῃ ἡ ἰδική σου ἐπ' ἐμοῦ.
ὦ! ἤδη ὅλα πάλιν ἔχουσι καλῶς.
Εἰς τὴν περίπτωξιν αὐτὴν ἡ ἀσθενῆς
καρδία μου ἀμέσως θεραπεύεται.

ΜΑΡΚ. Ἡ ἀσθενῆς, ἡ ἀσθενῆς καρδία σου;

Καὶ τίνα πάλιν ἔχουσι καλῶς; Καὶ τί
τί ἔχεις, ὅπερ χρῆζει θεραπείας; Τί;

ΚΑΡΟΛ. Καὶ τί σὲ φέρει τόσον ἀπροσδόκητα
ἐκ Βρυξελλῶν; Εἰς τίνα χρεωστῶ αὐτὴν
τὴν ἐκπληξιν; εἰς τίνα; ἐτι ἐρωτῶ;
Τῷ ἐκ χάρας βεβακχουμένῳ σύγγνωθι
τὴν βλασφημίαν ταύτην, θεῖα Πρόνοια!
Εἰς τίνα ἄλλον ἢ εἰς σέ, Παναγάθε;
Ἐγίνωσκας καλῶς, ὅτι ὁ Κάρολος
ἄγγέλου ἐστερεῖτο, καὶ μοὶ ἐπεμψας
αὐτόν καὶ ὅμως ἐτι ἐρωτῶ.

ΜΑΡΚ. Συγγνώμη, πρίγκηψ φίλτατε, εάν εγώ την θυελλώδη ταύτην γοητείαν σου σοί άποδίδω μόνον μετ' εκπλήξεως. Ούτω νά εύρω δέν έπρόσμενον ποτέ του δόν Φιλίππου τόν υιόν. Έρῶθημα άσύνηθες τήν κάτωχρόν σου παρειάν φλογίζει και τό χειλός σου πυρετωδώς τρέμει. Τί νά πιστεύσω, πρίγκηψ φίλτατε; Ο λεοντόθυμος δέν είναι νήλυς αυτός, προς τόν ύποϊον ό ήρωϊκός πλήν ύποδουλωμένος μ' έστειλε λαός. Διότι όχι ως Ροδρίγος ειμ' εδῶ, ή ως συμπαικτωρ του Καρόλου, του παιδός. Ως πρεσβευτής τής πάσης άνθρωπότητος σε περιπτύσω, πῶσαι αί φλαμανδικαί θρηνώσιν έπαρχιαί μετ' έμου εδῶ εις τόν λαμόν σου και σε ίκετεύουσι πανδήμως νά τās σώσης. Άλλως ὄλετο ή προσφιλης σοι αύτη γῆ, αν ό ωμός ό "Αλβας, του φανατισμού ό δήμιος, εἴθ' εις Βρυξέλλας με θεσμούς Ισπανικούς. Μόνον επί τόν ένδοξον τόν έγγονον του αυτοκράτορος Καρόλου, ή έλπις έρείδειτ' ή ύσάτη του λαού αυτού του εύγενοῦς. Απόλλυται, αν ή θερμη αυτού καρδια πλέον ελησμόνησε διά τήν άνθρωπότητα νά πάλληται.

ΚΑΡΟΛ. Απόλλυται.

ΜΑΡΚ. Φεῦ! τί νάκούσω εἴμαρτο!

ΚΑΡΟΛ. Περί παρωχημένων χρόνων διμιλείς. Κ' εγώ ποτ' ένα Κάρολον έρέμβασα, ουτινος διεφλέγοντο αί παρειαί περί ελευθερίας αν έπρόκειτο. Πλήν ούτος πρό πολλού έτάφη και αυτός δν εδῶ βλέπεις δέν είναι: ό Κάρολος, ό έν "Αλλάλα άποχαριτήτας σε, ός έν ήδεις μέθη έναθρόνετο νέου χρυσού αιώνας ό Δημιουργός έν "Ισπανία νά γενῆ. Ω! παιδική ήν ή ιδέα αύτη, πλήν θεοπρεπώς ὄρακια! Και παρήλθεν τῶνερον αυτό!

ΜΑΡΚ. "Ονειρον; ήτο μόνον όνειρον λοιπόν;

ΚΑΡΟΛ. Άρες νά κλάσω, επί τής καρδιας σου θερμόν νά χύσω δάκρυ, μόνη φίλε μου. Ουδένα έχω έν τῷ κόσμῳ τῷ εύρεῖ και τῷ μεγάλῳ, ουδέ ένα. Έως οὔ τό σκῆπτρον του πατρός μου φθάνει, έως οὔ ή ναυτιλία στέλλει τās σημαίας μας, δέν είν' έν μέρος, έν και μόνον, ένθ' εγώ τὰ δάκρυά μου ν' άπολύτω δύναμαι,

ὅπως εδῶ επάνω. "Ω, Ροδρίγε μου!

Μά ότι έν τῷ ούρανῳ έλπίζομεν, μή με διώκης έκ τής θέσεως αύτης.

ΜΑΡΚ. (προσκλίνει επ' αυτού έν άφώνῳ συγκινήσει).

ΚΑΡΟΛ. Φαντάσθητι ότ' ήμην παις τις ὄρφανός, δν σύ έξ οικτιρμοῦ περισυνήγαγες επί του θρόνου. Δέν γνωρίζω, τί πατήρ καλείται. Είμαι βασιλόπαις. "Ω! εάν συμβαίη ότι λέγει ή καρδια μου, αν σύ έκ μυριάδων μόνος εύρησαι νά με καταλαμβάνης, αν ήν' άληθές ότι ή μήτηρ φύσις επανέλαβε έν τῷ Καρόλῳ τόν Ροδρίγον ακριβώς, και τῶν ψυχῶν μας τήν γλυκειάν βάρβιτον κατά του ήμετέρου βίου τήν ήδ, ὁμοίως κ' εις τούς δύο μας προσήρμοσεν, εάν έν δάκρυ, όπερ άνακούφισιν μοί δίδει σ' είναι προσφιλέστερον παρά ή του πατρός μου εἴνοια...

ΜΑΡΚ. "Ω! και τής γῆς άπάσης προσφιλέστερον.

ΚΑΡΟΛ. Κατέπεσα

Τόσον βαθίως, τόσον εγίνα πτωχός, ὄστε τὰ πρώτα έτη μας τὰ παιδικά νά σοί υπενθυμίσω πρέπει, και νά σε παρακαλέσω, ὅπως εξορήσης μοι τὰ πρό πολλού λησμονηθέντα χρέη σου, άτινα σύ με ναύτου έτι ένδυμα συνήψας, ότε σύ κ' εγώ μεράκια ακάθεκτα κ' οι δύο συνηυζήθημεν άδελφικώς και άλλως μεθλιθλεν ουδέν, ειμή νά βλέπω σκιαζόμενον έμέ υπό του πνεύματός σου. Άπεράσισα λοιπόν άπειρώς νά σε άγαπῶ άρου τό θάρρος τέλος μ' εγκατέλιπε νά γίνω ὁμοίός σοι. Τότε ήρχισα με τρυφερότητας πολλὰς νά σ' ένοχλώ άδελφικῆς στοργῆς, σύ, υπερήφανος καρδια, χλιαρῶς μοι τήν άπέδιδες. Συχνά εκεί ιστάμην, πλήν δέν μεθλεπες, σταγόνες δέ δακρῶν έκ τῶν ὄφθαλμῶν άνέβλυζον, αν σύ, παραγωνίζων με, μικρότερα παιδια περιέπτυσσες. Διατί μόνον ταῦτα; άνεκραύγαζον με θλίψιν. Έγκαρδίως δέν σε άγαπῶ κ' εγώ; Σύ όμως πρό έμου γονυπετῶν μοί έλεγες ψυχρῶς, και σοβαρότατα, «Αυτό άρμόζει τῷ ήγεμονόπαιδι».

ΜΑΡΚ. Σιγή, ὦ πρίγκηψ, επί τῶν ιστοριῶν

Τῶν παιδικῶν ήμῶν εκείνων, αἰτινες με κάμουν νά αίσχύνωμαι.

ΚΑΡΟΛ. Δέν ήξιζον τοιοῦτον τι έκ μέρους σου. Ηδύνασο νά σχίσης, νά λακτίσης τήν καρδιάν μου αλλά νά τήν άπομακρύνης, πώποτε. Τόν ήγεμόνα τρις εδίδωξας μακράν και ως ικέτης παλιν τρις επέστρεψεν, άγάπην νά εκλιπαρήση από σου και νά σοί επεβάλλη τήν άγάπην του βιαίως. Μιά σύμπτωσης κατώρθωσεν ό,τι ποτέ δέν ήδυνήθ' ό Κάρολος. Συνέβη εις τās παιδιας μας κάποτε ή σφαίρα σου νά πέση εις τόν ὄφθαλμόν τής βοημίδος βασιλίσσης, θείας μου. Έκεινη προμελέτην εκλαμβάνουσα κατήγγειλε τήν πράξιν εις τόν άνακτα με πρόσωπον δακρῶν. Τότε σύμπασα τῶν άνακτῶρων ή νεότης ὄφειλε νά ὀνομάση εις αυτόν τόν ένοχον. Ο βασιλεύς ὄμνυει τήν παλιμβουλον νά τιμωρήση πράξιν τρομερότατα και επί του ίδιου έτι τέκνου του.

Σέ ειδον τότε τρέμοντα κ' ιστάμενον μακράν, και τότε, τότε προχωρῶ εμπρός και εις τούς πόδας επεσα του άνακτος. Έγώ, εγώ, τό έπραξα, εκραύγασα, εις τόν υιόν σου ρίψιν τήν εκδικησιν.

ΜΑΡΚ. "Α, πρίγκηψ, τί μ' υπενθυμίζεις;

ΚΑΡΟΛ. "Εγεινεν αύτη. Πρό τῶν ὀμμάτων πάσης τής αύλης, ήτις έν κύκλῳ συμπαθοῦσα Ιστατο, εξετελέσθη επί του Καρόλου σου, ως επί δούλου. Πλήν σε έβλεπον και δέν εδάκρουν. Έξ άλλους οι ὀδόντες μου υπέτριζον. Δέν εκλαιον. Τό αίμα μου τό ήγεμονικόν με αίσχος έρρειεν έκ τῶν ασπλάγγων αίσιμῶν. Σέ έβλεπον και δέν εδάκρουν. Προσήλθες γοερῶς οίμωζων και πρό τῶν ποδῶν μου επεσας, «Ναί, τό άγέρωχόν μου πλέον επεσε Ναί, θέλω Κάρολέ μου, άνεκραύγασας, Νά άποτίσω όταν γίνης βασιλεύς Ι!» (ταῖνον αὐτῷ τήν χεῖρα). Ναί, Κάρολε, τό θέλω. Και τόν ὄρκον μου τῶν παιδικῶν εκείνων, ήδη ως άνήρ άνακτῶ. Νά άποτίσω θέλω νῦν "Ισως ή ὄρα μου ήχεῖ.

ΚΑΡΟΛ. Νῦν πάραυτα!

ὦ μή βραδύνης... αύτη ήδη ήχησε!

"Ηλθεν ή ὄρα, νάποτίσης δύνασαι... Έχω άνάγκην έρωτος... Φρικῶδες τι μυστήριον εκπυρπολεῖ τὰ στήθη μου... Πρέπει, ναί, πρέπει νά εξέλθῃ. Επί τής ὄχρᾶς μορφῆς σου ν' αναγνώσω προσδοκῶ τήν μόρσιμον άπόφασίν σου. Και λοιπόν άκουσον... Μένε εκληκτός!.. αλλά μηδέν άποκριναι! Έρῶμαι τής μητρός μου...

ΜΑΡΚ. ὦ!

Θεέ μου!

ΚΑΡΟΛ. "Οχι, μή μου φείδεται ποσῶς.

Έκφράσθητι, και λέγε, ότι εις τής γῆς τόν μέγαν κύκλον άθλιέστερος έμου ουδεις υπάρχει άλλος, λέγε, ότι σύ νά μ' εἴπης θέλεις, ήδη τό έμάντευσα. Έρᾶται τής μητρός του ο υιός. Θεσμοί του κόσμου και τής φύσεως ή τάξις, και τὰ τῶν Ρωμαίων νόμιμα κολάζουσι τό πάθος τουτο. Η άξίωσις αύτη τὰ του πατρός μου θίγει δικαιώματα. Τό συναισθάνομαι και ὁμως άγαπῶ. Ο δρόμος οὔτος ὄντως μόνον ὀδηγεῖ ή εις παραφροσύνην ή ικρίωμα. Έρῶ άνευ ελπίδος... με ταρτάρειον φρικῶδη τρόμον και με κίνδυνον ζωῆς. Τό βλέπω, ναί, ὁμως έρῶ.

ΜΑΡΚ. Η άνασσα

γνωρίζει περί του αισθήματος αυτού;

ΚΑΡΟΛ. Και ήδυνάμην νά τῇ άποκαλυφθῶ; Σύζυγος του Φιλίππου είναι άνασσα και τουτο είναι εδαφος Ισπανικόν. Έκ τής ζηλοτυπίας του σύζυγου της πεφρουρημένην, κ' έκ τῶν τύπων τής αύλης περιτετειχισμένην, πῶς νά δυνηθῶ νά προσπελάσω ταύτην άνευ μάρτυρος; Μῆνες ὀκτώ ταρτάρειοι επέρασαν εξ ὄτου από τό πανεπιστήμιον ό άναξ μάνεκαλεσεν, άφ' ής εγώ τήν καταδικην έχω καθημερινῶς νά τήν προσβλέπω, και ως τάφος νά σιγῶ. Μῆνες ὀκτώ ταρτάρειοι, Ροδρίγέ μου, άφ' ής εντός μου μαίνεται τό πῦρ αυτό και χιλιάκις ή εξομολόγησις, ή τρομερά τὰ χεῖλη μου επείψασε και παλιν υπεισέρπει τρέμουσα δειλη προς τήν καρδιάν κάτω. "Ω! Ροδρίγε μου, ὀλίγας μετ' εκείνης μόνος μου στιγμάς...

ΜΑΡΚ. Οἶμοι! και ό πατήρ σου, πρίγκηψ.

ΚΑΡΟΛ. Δύστηνε!

Τί μοί τόν υπενθυμίσας. Ομιλήσον

περί τῶν φρικωδῶν τῆς συνειδήσεως
ἐλέγχων περί τοῦ πατρός μου σίγησον.

ΜΑΡΚ. Ἐχθαίρεις τὸν πατέρα σου;

ΚΑΡΟΛ. Οὐχί, οὐχί!
δὲν τὸν μισῶ διόλου, πλὴν φρικίας
κ' ἐγκληματίου δέος με κατέχουσιν
ἐπὶ τῷ τρομερῷ αὐτῷ ὀνόματι.
Παίω ἐγώ, ἐὰν εἰς τὴν καρδίαν μου
τὴν νεαράν, ἡ δουλικὴ ἀνατροφή
Τὸ τῆς ἀγάπης σπέρμα ἔθραυσε τ' ἄβρον;
Ἡμῆν ἐξαετῆς, ὅτε πρώτην φορὰν
ὁ τρομερὸς αὐτός, ὅστις, μοὶ ἔλεγον,
πατήρ μου ἦτο, πρὸ ἐμοῦ ἐφαίνετο
κατὰ τινα πρῶϊαν, ἀφ' οὗ τέσσαρας
ὑπέγραψε θανάτου ἀποφάσεις. Καὶ
κατόπιν τότε μόνον ἔβλεπον αὐτὸν
ὅποτε διὰ πταισμάτά μου ἡ ποινὴ
μ' ἠγγέλετο. Θεὲ μου. ὦ! αἰσθάνομαι
ὅτι ἐνταῦθα γίνομαι πικρός. Μακρὰν,
μακρὰν τοῦ μέρους τούτου!

ΜΑΡΚ. Ὅχι, πρέπει νῦν
ν' ἀνακουφίσῃς πρέπει, ὑψηλότερα,
μὲ λέξεις τὸ βεβαρυμένον στῆθος σου

ΚΑΡΟΛ. Ἐπάλαισα πολλάκις κατ' ἐμοῦ αὐτοῦ.
Πολλάκις τὰ μεσάνυκτα, ὅτ' οἱ φρουροὶ
μου ἐκοιμῶντο, πρὸ τοῦ εἰκονίσματος
τῆς Παναγᾶθου ἐπιπτον, μὲ δάκρυα
θερμὰ καθικετεύων ταύτην, παιδικὴν
καρδίαν νὰ μοὶ δώσῃ, ἀλλὰ φεῦ! χωρὶς
ἐκείνην ἠγειρόμην. Τὸ παράδοξον,
Ῥοδρίγε, τῆς Προνοίας, τοῦτο αἰνίγμα
ἐξήγει μοι. Πῶς εἰς ἐμὲ πατήρ αὐτός
μέσφ πατέρων ἄλλων χιλιάδων μοὶ
ἐδόθη κ' εἰς αὐτὸν υἱὸς ἐγώ, ἐν φῶ
υἱοὶ ὑπάρχουν χίλιοι καλλίτεροι;
Ἄσυμβιβαστωτέρας ἐν τῷ κύκλῳ τῆς
δὲν εὐρ' ἡ Φύσις ἀντιθέσεις πώποτε.
Τὰ δύο ἄκρα αὕτη πῶς ἠδύνατο
τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τοῦτον καὶ ἐμέ,
νὰ συνενώσῃ διὰ τόσον ἱεροῦ
δεσμοῦ. Φρικώδης κληρὸς! Δύο πλάσματα
ἄτινα ἀποφεύγουν ἄλληλα, πρὸς τί
εἰς ἓνα πόθον νὰ συναντηθοῦν φρικτῶς;
Ἐνταῦθα, φίλε, βλέπεις δύο ἐχθρικούς
ἀστέρας, οἱ ὅποιοι μίαν μοναχὴν
φορὰν καθ' ὅλην τὴν αἰωνιότητα
ἐν τροχιᾷ εὐθείᾳ συνεφάπτονται
κεραυνηδὸν καὶ ἔπειτα διὰ παντός
μακρὰν ἀλλήλων ἵπτανται.

ΜΑΡΚ. Ἀπαίσιος
μοὶ προμηνύεται στιγμή

ΚΑΡΟΛ. Καὶ εἰς ἐμέ.
Ὡς τῆς Στυγῆς Μαινάδες με ἀκολουθοῦν
τὰ μᾶλλον φρικτὰ ὄνειρα. Τὸ πνεῦμα μου
τὸ ἀγαθὸν μετὰ στυγίων πολεμῶ
σχεδίων καὶ εἰς σκολιὸν λαβύρινθον
εἰσέρπει σοφισμάτων ὁ πτωχὸς μου νοῦς,
ἕως οὗ τέλος πρὸ τοῦ χείλους ῥίπτεται
τοῦ χαινοντος βραβήρου. Ὡς Ῥοδρίγέ μου,
ἂν τὸν πατέρα ἐν αὐτῷ δὲν εὐρηκα...
Ῥοδρίγε... βλέπω τῶμα σου τὸ πελιδνὸν
μ' ἐνόησεν ἂν τὸν πατέρα ἐν αὐτῷ
δὲν εὐρηκα, τί θέλει εἶσθαι δι' ἐμέ
ὁ ἄναξ.

ΜΑΡΚ. Εἰς τὸν Κάρολον μου δύναμαι
νὰ ἀπευθύνω μίαν μου παράκλησιν;
Ἐὰν νὰ πράξῃς θέλης ὅ,τι δήποτε
μ' ὑπόσχῃσαι χωρὶς τὸν φίλον σου οὐδὲν
νὰ ἐκτελέσῃς, μοὶ ὑπόσχῃσαι αὐτό;

ΚΑΡΟΛ. Πᾶν, πᾶν ὅ,τι προστάζει ἡ φιλία σου.
Εἰς τοὺς βραχίονάς σου ὄλωσ ῥίπτομαι.

ΜΑΡΚ. Νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πόλιν, λέγεται,
θέλει ὁ ἄναξ. Ὁ καιρὸς εἶναι βραχύς·
ἂν λοιπὸν κρύφα θέλης μὲ τὴν ἄνασσαν
νὰ συνδιαλεχθῆτε, τοῦτο οὐδαμοῦ
εἰμὴ ἐν Ἀραγωνίᾳ εἶναι δυνατὸν.
Τοῦ τόπου ἡ γαλήνη, καὶ τ' ἀβίαστα
τῆς χώρας ἦθη εὐνοοῦσι...

ΚΑΡΟΛ. Κ' εἰς ἐμέ
αὐτὸ ἦτο ἡ μόνη μου ἐλπίς, πλὴν φεῦ!
ἐλπίς ματαία.

ΜΑΡΚ. Ἄλλ' οὐχί ὄλοτελῶς.
Πηγαίνω, ὅπως παρουσιασθῶ αὐτῇ.
Ἄν εἶν' ἐν Ἰσπανίᾳ ἔτι ἡ αὐτὴ
ὡς πρὶν εἰς τοῦ Ἐρρίκου ἦτο τὴν αὐλήν,
τότε εὐρίσκω εἰλικρίνειαν. Ἐὰν
τὴν τοῦ Καρόλου δυνηθῶ εἰς τῶμα τῆς
ἐλπίδα ν' ἀναγνώσω, ἐὰν σύμφωνον
τὴν εὐρὼ ὡς πρὸς τὴν συνέντευξιν αὐτήν,
ἂν τὰς Κυρίας νὰ ἀπομακρύνωμεν
δυναμέθα...

ΚΑΡΟΛ. Τὰς πλείστας τούτων ἔχομεν,
καὶ μάλιστα τὴν Μονδεκάρ, ἧς ὁ υἱὸς
ἀκόλουθός μου εἶναι, ἐκερδήσαμεν.

ΜΑΡΚ. Ἐχει καλῶς ἐκεῖ πλησίον μένετε.
Καὶ πάραυτα, δοθέντος τοῦ σημείου μου,
ἐμφανισθῆτε.

ΚΑΡΟΛ. Ναι, ναί, σπεῦσον τὸ λοιπὸν.

ΜΑΡΚ. Δὲν θέλω ν' ἀπωλέσω οὔτε μίαν κἄν
στιγμὴν. Λοιπὸν, ἐκεῖ, ὦ πρίγκηψ, χαίρέ μοι.
(ἀναχωρεῖ ἑκάτερος τούτων πρὸς ἐναντίαν διεύθυνσιν)

(ἔπεται τὸ τέλος τῆς Α'. πράξεως).

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗ

μετὰ κριτικῶν ὑπομνημάτων ἐν Ἀθήναις τύποις Ἀττικῶν
Μουσείου 1885 (σελ. 176, 8^{ον}) ἐξεδόθη ὑπὸ Α[λεξάνδρου]
Π[άλλη] ἀνδρὸς περὶ τὸν κερδῶν μὲν Ἐρμῆν ἀσχολουμέ-
νου, τῷ δὲ λογιῶ θυσίαν προσφέροντος καὶ τὰς Μούσας λα-
τρεύοντος ὡς ἔστιν εἰκᾶσαι καὶ ἐκ τῆς προκειμένης ἐκδό-
σεως, ἧτις εἶναι κυρίως κριτικὴ, καὶ ὑπὸ τοιαύτην ἐποψίν
ἄρα νὰ κριθῇ αὕτη προσήκει.

Βάσις τῆς ἐκδόσεως ταύτης (δευτέρως οὔσης τὴν δὲ πρῶ-
την ἀγνοῶ) εἶναι ὁ *Λαυρεντιανὸς κώδιξ* ὁ σεσημειωμένος
διὰ τῶν στοιχείων Λα, ἐξ οὗ, ἐὰν μὴ πάντα, ὡς δοξάζει ὁ
πολύς Κώβητος ὁ διδάσκαλος τοῦ διαπρεποῦς ἡμῶν Κωνσταν-
τίνου Κόντου, ἀλλ' ἀναντιλέκτως τὰ πλείστα τῶν τῆς Ἀντι-
γόνης χειρογράφων ἐξεπήγασαν. Ὀλίγας δὲ γραφὰς παρέλα-
θεν ὁ ἐκδότης ἐξ ἀπογράφων, ὧν αἱ πλείους διαφέρουσι τοῦ
κώδικος μόνον ἢ περὶ τὴν ὀρθογραφίαν ἢ περὶ τοὺς τύπους ἢ
περὶ τοὺς τόνους ἢ περὶ τὴν θέσιν τῶν λέξεων οἷον ἐν στίχῳ
128 *εἰσθῶν* ἀντὶ *εἰσθῶν*. 154 *παρρυχίους* ἀντὶ *παρρυχίους*.
504 *ἀνδάνει* ἀντὶ *ἀνδάνει*. 718 *θυμοῦ* ἀντὶ *θυμῶ*. 847 *οἶα*
ἀντὶ *οἶα*. 998 *σημεῖα* τῆς ἐμῆς ἀντὶ *τῆς ἐμῆς σημεῖα* κτλ.
Καλῶς δὲ ποιεῖ ὁ ἐκδότης καταλέγων τὰς γραφὰς, ὅσας
παρέλαθεν ἐν τῇ ἐκδόσει αὐτοῦ ἐξ ἀπογράφων καὶ ἐκ τοῦ
Τρικλιρίου καὶ ἐκ τῶν ἐν τοῖς σχολίοις *λημμάτων* ἢ καὶ
ἄλλοθεν ποθεν· διότι οὕτω γινώσκει ἀκριβῶς ὁ ἀναγνώστης,
καὶ πολὺ γε βῆρον, τὴν ἐπὶ τοῦ κειμένου κριτικὴν αὐτοῦ ἐπι-
στασίαν ἢ τὴν ἐκ παρέργου ἐργασίαν ἢ τυχὸν τὴν ἐξ ἄλλων
ἐκδόσεων ἀπλῆν ἀντιγραφὴν, ὅπερ (τελευταίον) ποιῶσι συνή-
θως ἐν Ἑλληνισμῷ Ἑλληνας ἐκδόται, ἐν οἷς καὶ ὁ ὄντως φιλόπονος
καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου Γεώργιος Μιστριώτης, ὃ τις,
ἐπαινῶν τὸν ζῆλον καὶ ἀνομολογῶν τὴν τῇ νεολαίᾳ προσγι-
νομένην ὀφέλειαν ἐκ τῶν ἐκδόσεων αὐτοῦ, πάνυ δικαίως τοῦτο
νὰ ἐπιμεινῆται δυνατὰ πάντοτε ἐφ' ὅσον οὗτος ἐκδίδωσι τὰ
τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων κείμενα πανταχοῦ μὲν κατάφορτα
τῶν ἐξ ἄλλοτριῶν σχολίων λημμάτων, οὐδαμοῦ δὲ σχεδὸν
αὐτῶν ὑψηλότερόν τι οὐδαμῶς οὐδὲν ἔχοντα.

Ὁ ἐκδότης εἶχε μὲν πρὸ ὁμμάτων σὺν ἄλλαις παλαιτέραις
τε καὶ νεωτέραις τὰς κρείστους ἐκδόσεις τὰς γινόμενας ἀπὸ
τοῦ 1788 μέχρι τοῦ 1880, ἀπὸ τοῦ Θωμᾶ Ἰονσῶνος μέχρι
τοῦ περικλεοῦς Αὐγούστου Ναούκκου εὐθαρσῶς ὁμῶς πάνυ
πολλαχοῦ ἀπέκλινεν αὐτῶν, ὡς δῆλον ἐκ τῶν βηθησομένων
ἐφεξῆς. Ἐν ὑπομνήμασι πληροῦσιν ἑκατὸν σχεδὸν σελίδας

ὑποβάλλει οὗτος πολυαριθμούς διορθώσεως οὐ μόνον τοῦ κειμέ-
νου τῆς τῆς Ἀντιγόνης καὶ τοῦ βίου τοῦ ποιητοῦ αὐτῆς εἰ-
λημμένου ἐκ τοῦ τῆς Φλωρεντίας χειρογράφου ὑπ' ἀριθ. 2725,
ἀλλὰ καὶ τοῦ τῶν παλαιῶν σχολιαστῶν καὶ ἐνίων συγγρα-
φέων, συμπαρατιθείς, ὅσον ἀποβλέπει εἰς τὸ τῆς Ἀντιγόνης κεί-
μενον, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς γραφὰς τοῦ κώδικος, τῶν ἀπογρά-
φων, τῶν ἐν τοῖς σχολίοις λημμάτων, τῶν ἐκδοτῶν ἀπὸ Στε-
φάνου μέχρι καὶ τῆς τελευταίας τοῦ Ναούκκου, ἵνα οὕτω
πᾶς τις σύναμα ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς ἐπὶ τὸ βέλτιον ἢ
χειρὸν γινόμενας σὺν τῷ χρόνῳ μεταβολὰς τοῦ κειμένου κρίνη
εὐχερῶς τὴν ἀξίαν τῶν ὑποβεβλημένων ἐν τε τῇ πρώτῃ καὶ
δευτέρᾳ ταύτῃ ἐκδόσει διορθώσεων τοῦ ἐκδότου, ὅπερ καὶ
μόνον ἀρκεῖ νὰ καταδείξῃ τὴν τε εἰλικρινῆ αὐτοῦ πρόθεσιν
καὶ τὴν ἀξιεπίαν φιλοπονίαν. Μαρτύριον δ' ἔστωσαν ἕνα
τῶν πολλῶν, ἐν οἷς ἡ διορθοῦ τὸν κώδικα ἢ προτιμᾷ γραφὰς
ἀπογράφων ἢ ἐκδοτῶν ἢ ἐρμηνείας, τὰδε: ἐν μὲν τῷ βίῳ
τοῦ Σοφοκλέους κειμένου: Α' Ἰστρῶ ἐξ ἀπογράφων ἀντὶ *Στρά-
των*. Β' ἐν *πολιτείᾳ* καὶ *προσβείαις* ἀντὶ *πολιτεία* καὶ ἐν
προσβείαις. Γ *τέσσαροι* ἐξ ἀπογράφων ἀντὶ *τέσσαρα*. Δ *πρῶ-
τος μὲν* — *πρῶτος* δὲ *τοὺς* ἀντὶ *πρῶτον μὲν* — *αὐτὸς* *τοὺς*
δὲ — *γέρον* (ἢ *παῖδων*) ἀντὶ — *ἰκ τῶν*. Ε *ἀνδρὸς* ἀντὶ *γένους*.
Σαμίους ἀντὶ *ἀνίους*. ΣΤ *αὐτὸν* ἀντὶ *αὐτῆν*. Ζ *παρὰ πολ-
λοῖς* ἀντὶ *καὶ παρὰ πολλοῖς*. Θ *ἀπὸ τοῦ τείχους* ἀντὶ *πρὸ*
τοῦ τείχους. Ι *σῆμα* ἀντὶ *σχῆμα*. ΙΙ *τῶν κομικῶν τινα* ἢ
κομικῶν ἀντὶ *Ἰωνικῶν τινα*. Ἐν δὲ τῷ τῆς Ἀντιγόνης κει-
μένῳ ταῦτα: Ἐν στίχῳ 6 *τοῖς σοῖς τε κάμοις* — *ξυρὸν* ἀντὶ
τῶν σῶν τε κάμων — *κακῶν*. 3 *κῆσῆκουσας* ἀντὶ *κεισῆκου-
σας*. 12 *ἀναπληροῖ* τὸ κενὸν διὰ τοῦ βήματος *ἠλασ*». 135
ὄργῃ ἀντὶ *ὄργῃ*. 144 *θυοῖν* ἀντὶ *τοῖν*. 156 *ὄδε* ἀντὶ *εἴδῃ* τοῦ
Μυσογραβίου. 159 *ὄς* ἀντὶ *ὅτι*. 168 *διώλορε* ἀντὶ *διώλετ*.
187 *χθορὶ* ἀντὶ *χθορός*. 203 *ἐκκεκρηχῶ* ἀντὶ *ἐκκεκρηγῆ-
μαι*. 218 *ἀλλ' ἐκ τοῦδ'* ἢ *τῶνδε* ἀντὶ *ἀλλ' ἐκ τοῦτ'*. 255 *πε-
πεισμένος* ἀντὶ *πεπραγμένος*. 296 *ρόσημ'* ἀντὶ *ρόμισμ'*. 299
βροτοῖς ἀντὶ *βροτοῖς*. 300 *τέχνας* ἢ *τέχνην* ἀντὶ *ἔχειν*.
315 *δ' ἐφήσεις* ἀντὶ *δεδώσεις*. 323 *ὄς δοκεῖ* ἀντὶ *ὃ δοκεῖ*.
340 *πλαζομένην* ἀντὶ *πλατωμένην*. 350 *λασιαύχερον θ'*
ἀντὶ *λασιαύχενά θ'*. 854 *φλέγμα* ἀντὶ *φθέγμα*. 370 *αὐξίπο-
λις* ἀντὶ *ὕψιπολις*. 587 *πορτιάς* ἀντὶ *πορτιάς*. 595 *πῆματ'*
αὐ καιροῖς ἢ *πῆματ'* *αὐθις γέοις* ἀντὶ *πῆματα φθιμένων*.
605 *ὑπέροβιος ἄρ* ἀντὶ *ὑπερβασία*. 653 *ἀλλ' ἐκπέυσας* ἀντὶ
ἀλλὰ πέυσας. 718 *καὶ θυμοῦ* ἀντὶ *εἰκε θυμῶ*. 799 *ἐνστάζει*
ἀντὶ *ἐμπαιζει*. 834 *θεοῦ γέννα* ἢ *γέννημ'* ἀντὶ *θεογενῆς*.
846 *ἐπαιτοῦμαι* ἀντὶ *ἐπικτόμαι*, 870 *κασίγηγε* ἢ *Ἄργει*
ἀντὶ *κασίγηγε γάμων*. 1034 *ἄτρωτος* ἢ *ἀπληκτος* ἀντὶ
ἄπρωτος. 1060 *δυσφορῶν* ἀντὶ *διὰ γρεῶν*. 1081 *κατή-
νυσαν* ἀντὶ *καθηγνισαν*. 1342 *ὅποι πρῶτον* ἀντὶ *ὅσα πρὸς*
πρότερον κτλ. Τὰς ὀλίγας δὲ ταύτας ἐκ τῶν ὑπερπεντακο-
σίων ἐπὶ τῆς Ἀντιγόνης κριτικῶν παρατηρήσεων, διορθώσεων
καὶ ἐρμηνειῶν τοῦ ἐκδότου ὡδε παρκαθήμενοι προσεπισημει-
οῦμεθα ὅτι πλὴν τούτων ὑποβάλλει οὗτος διορθώσεως ἢ ἄλ-

λας παρατηρήσεις χωρίων και άλλων συγγραφέων, οίον 1 χωρίου του Αισχίνου, 19 του Αισχύλου, 2 της Παλατινής 'Ανθολογίας, 2 του 'Αριστοφάνους, 1 έλεγείας άδελφότου, 9 του Εύριπίδου, 3 του 'Ηρόδοτου, 2 του 'Ησιόδου, 1 του 'Ησυχίου, 1 του Θεόγνιδος, 5 του Θουκυδίδου, 1 του 'Ιβύκου, 1 του Καλλίνου, 2 του Ξενοφώντος, του εις Πάνα δημηρικού ύμνου, 2 του Πινδάρου, 3 του Πλάτωνος, 4 του Πλουτάρχου, 44 των άλλων δραμάτων του Σοφοκλέους, 3 του σχολιαστού και 12 του βίου του αυτού ποιητού. 'Αποκαθιστάς δ' ο έκδότης ή έρμηνεύων χωρίων τι ούτε κατατολμά ποτε των τώως κειμένων ή των έρμηνειών άλλων έκδοτών ή της κοινής των έρμηνευτών πίστεως ούδέ αλογίστως και ειπή ποιεί τας μελέτας, άλλ' εικοτολογών κρίνει εύσυνέτως. Και τοίς άδροτέροις και πολύ βελτίοις των φιλολόγων οίον Κωβήτω, Δινδορφώ, Νακούκω και τοίς λοιποίς περί των πρωτείων έν ταις φιλολογικαίς μάχαις άγωνιζόμενοις άνδράσιν εύσεβεί προσφερόμενος γνώμη ούδέ των τά τριτεία έχόντων καταφρονεί, αλλά τά περί την φιλολογίαν έπιτεύγματα αυτών άποδεχόμενος τάποτεύγματα ή σιγή παρέρχεται ή μετά λόγου έκκρούει ούδαμού εις αυτούς ούδέποτε ύβρεις, ώς άλλοις εϊθίσται, ύβρίζων, αλλά τά πράγματα αυτά καθ' έαυτά άντεξετάζων προς άλλα διακεκριμένα μή φυρόμενα προς τά πρόσωπα.

Παράδειγμα δ' έστω μία των πολλών εύφυων του έκδότου διορθώσεων και έρμηνειών, έν η καταφαινεται ο καλός του συζητείν αυτού και κρίνειν τρόπος, αυτη: «Στ. 368 νόμους — χάριν. 'Η περίοδος αυτη σύγκειται εκ δύο κώλων, του μέν νόμους — ύψιπολις, του δε άπολις — χάριν, τά όποια κατά χιαστόν σχήμα άνταποκρίνονται προς τό τοτε μέν [επι] κακόν [έρπει] και προς τό άλλοτ' επ' έσθλόν έρπει. 'Ο νους και ύψιπολις μέν έστιν ο τηρών τους νόμους και την δικην, άπολις (=κακόπολις) δε ο μη τω καλω συνών». Τό ύποκείμενον του δευτέρου κώλου σύγκειται εξ αναφορικης προτάσεως (δτω—χάριν), τό δε του πρώτου εκ μετοχικης (νόμους —δικαι). 'Ο κωδιξ νόμους παρείρων. Γράφω νόμους τε τηρών α'Ο πληρών τους νόμους και την δικαιοσύνην ύψιπολις γίνεται άπολις δε εκεινος όστις ού μετά τόλμης τό καλόν εκπληροί.» Σχολ., όστις άναμφιβόλως ηδρε πληρών ώς γράφει ο Βόλφιος. 'Αλλ' ούδαμώς άμφιβάλλω ότι πληρών έγένετο εκ του τηρών. Διότι ύπάρχει γλώσσημα ένταυθα α'ο φυλάσσων» φυλάσσων δε και τηρών συνώνυμα. Δημ. Στεφ. 276 «φυλάττειν έμέ και τηρείν εκέλευεν». Μηδ. 3 «όσα μέν παρ' έμου προσήκε φυλαχθήναι, πάντα δικαίως ύμίν τετήρηται». Πλάτ. Πολ. Δ, 16 αδ (επιθυμητικόν) τηρήσετον, μη —ίσχυρόν γενόμενον—ούκ αυ τά αυτού πράττη. Πάνυ μέν ούν, έφη. 'Αρ' ούν, ήν δ' έγώ, και τους εξώθεν πολεμίους τούτω (μουσική και γυμναστική) αν κάλλιστα φυλαττοίτην.» ΣΤ. 1 «'Οπότεροι αν, ήν δ' έγώ, δυνατοί φαίνονται φυλάξει νόμους τε και επιτηδεύματα πόλεων τούτοις καθιστάναι φυλάκας. 'Ορθώς έφη. Τότε δε, ήν δ' έγώ, άρα δ'ήλον, ειτε τυφλόν έτι οξύ όρώντα χερή φυλάκα τηρείν ότιούν;» 'Αριστοφ. 'Εκκ. 626 «άλλά φυλάξουσ' αι φαυλότεροι τους καλλίους άπίοντας

από του δειπνου, και τηρήσουσ' επί τοίτην δημοσίοισιν οι φαυλότεροι». Λογγίν. 'Ρητορ. σ. 561 «τηρήτέον έστί σοι και φυλακτέον της φωνής τον τύπον. "Ωστε νόμους τηρών ανόμους φυλάσσων». Περι δε του φυλάσσω νόμον πρβλ Τρ. 616 αφύλασσε νόμον». Ξεν. 'Ελλ. Α'. 7,29 «τους νόμους φυλάττοντες Πλάτ. «Πολ. ΣΤ. 1, «φυλάξει νόμους». "Ομοια ανόμον σώζω» (=φυλάσσω, τηρώ). 'Αντ. 1113 «τους καθεστώτας νόμους σώζοντα» Τρ. 1177 ανόμον εξευρόντα» (γρ. ευ ή — εκ—σώζοντα). Εύρ. 'Ιον. απρογόνων νόμον, σώζουσα» 1322 «άρχαιον νόμον σώζουσα». Και ανόμον περιτέλλω» 'Ηροδ. Β'. 147 Γ'. 31. Πρβλ επίσης 'Ησιόδ. 'Εργ. και 'Ημ. 123 «οίρα φυλάσσουν τε δικας» (ώς ένταυθα ατηρών θεών δικας»). Τέλος ειπέ που ο Αισχίνης «διατηρώ τους νόμους». Έν τη του Καμποβέλλου έκδόσει βλέπω ήδη ότι και αρχαιός τις γραμματικός έννόησεν ότι ή του τηρείν έννοια άρμόζει ένταυθα, διότι έν άπογράφω φέρεται γλώσσημα α πληρών τηρών».—Τήν ιδεάν ανόμους—ύψιπολις φαίνεται ότι παρελάθεν ο Σοφοκλής εκ του 'Ησιόδου 'Εργ. και 'Ημ. 223 «οί δε δικας ζεινοισι και ένδημοισι διδοουσιν ίθειας και μη τι παρεκβαίνουσι δικαίου, τοίσι τέθηλε πόλις». Ούτω δε ούδέν ούδαμού άποδέχεται ο έκδότης ή έκκηρύσσει εκ του ύπ' αυτού διορθουμένου κειμένου των συγγραφέων, εάν μη τούτο κυρώται ή εκ χωρίων του αυτού συγγραφέως ή εξ άλλων ή εκ της παραδόσεως, ήν, όρθως ποιών, πολλω μάλλον της εις τό διορθούν τολμηρίας νεωτέρων τινών έκδοτών τιμά κατά τό άριστον σύστημα του ήμετέρου Κόντου τό στηριζόμενον επί της ιστορικης έλληνικης παραδόσεως των παλαιών άπτικιστών, λεξικογράφων και γραμματικων των αυστηρών τούτων φορέων και φυλάκων του θησαυρού της έλλη. νικης γλώσσης, ών άνευ οι της νεωτέρας γλωσσολογικης αίρέσεως ύπαδοι άνεμώλια βάζουσιν. 'Ως άπτικιστής δ' ο έκδότης της 'Αντιγόνης γράφει όρθως και τους παρωχημένους χρόνους του εικάτω ρήματος πανταχού δια του η άντι της ει ως πλημμελώς άνευ αύξήσεως γράφουσι, καιπερ γράφοντες γραμματικας της άπτικης γλώσσης, πάντες σχεδόν οι ήμετεροι, έν οίς και ο μακαρίτης Γεννάδιος γράφων έν τη γραμματικη αυτού: «Δέν αύξάνουσι 1) τά αρχίζοντα από ει ει κάτω —εικάζον», ένω άπαντώσι παρ' 'Απτικοίς δ' ή οι τύποι ήκαζον, ήκασα, ήκάσθη, ήκασμαι.

'Αλλά, ει και πολλά ύπερ του τ' έκδότου και της ύπ' αυτού κάλλιστα συντελεσθεισης έκδόσεως της άπαραμίλλου 'Αντιγόνης του ύπάτου των τραγικών Σοφοκλέους έγω ειπείν, καταστρέφω τον λόγον τά βραχεία μόνον ταυτα λέγων, ότι τω μέν έκδότη, καιπερ άγνωσθ

α'Οπότερ ούτος άνήρ, ποιης δ' εύχεται ειναί γαιης' που δε νύ οι γενη και πατρεις άρουρα», συγχαίρω επί τη εύφωία, πολυμαθία και φερεπορία αυτού, την δ' έκδοσιν αυτού της 'Αντιγόνης υπό κριτικην ιδίξ έποψιν την άρίστην νομίζω άδεώς πασών των ύπ' 'Ελλήνων μέχει τούδε γενομένων, ών αι πολλά ούδε νά μνημονευθώσιν αξιαί.

Γ. ΚΡΕΜΟΣ.

ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ

άρχαιας πόλεως, άγνωστου τω 'Αρχαιολογικω κόσμου, μέχρι τούδε, κειμένης έν τω δήμω 'Αβίας της λακωνικης.

υπό
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΕΤΡΙΔΟΥ
Σχολάρχου νυν έν Νησίω Μεσσηνιας

(Συνέχεια κ'ι τέλος).

Β'.

§ α'. Προς άν. θερινάς του «Κάμπου» έντός βαθείας κοιλάδος του Ταυγέτου ύπάρχουσι τέσσαρα χωρία, μόλις 15—20' λεπτά της ώρας άπ' άλλήλων απέχοντα, κοινω δε όνόματι καλούμενα «Γαιτσαί», άλλά και «Γαιτσα» εις ένικόν αριθμόν. Έν αυτοίς ύπάρχουσι δύο μοναστήρια, εξ ών τό μέν διαλελυμένον λέγεται «Χελιδος», τό δε «Γκριτιστι» (gridisti) όνόματι ζενικω. Έν τω δευτέρω τούτω, επ' αρχαιω 'Ελληνικω 'Ιερω κτισθέντι, κειμένω δ' επί κορυφης λόφου άπόπτου, διασώζονται λείψανα Κυκλωπειών τειχών, άπασαν την κορυφήν του λόφου περικλειόντων, προς Ν. δε της Μονης¹ και Δ. ύπάρχουσι έν τοίς βράχοις λελαξευμένα οικια των δημηρικών χρόνων, περιεργόταται και φαίνεται εις τον προμηρικόν κόσμον άπετέλου μετ' των τειχών ακρόπολιν πόλεως, ης και αυτό τό όνομα άπόλετο: ότι όμως ύπήρχε πόλις αρχαία, 'Ελληνική, ένταυθα, διασωζόμενη και μέχρι του Β'. Μ. Χ. αιώνος ή και του Γ'. έχομεν τός εφεξής άποδείξεις:

Α'. Προς Ν. της Μονης, κάτωθεν της 'Ακροπόλεως προς την κοιλάδα, ένθα πιθανώς εξετέινετο ή πόλις, όπουδήποτε και αν σκάψη τις, άνευρίσκει έρείπια αρχαίων οικοδομών διαφόρων.

Β'. 'Η ανακάλυψις αρχαίων 'Ελλην. έπιγραφών, τό πρώτον ήδη παρ' έμου άνακλυφθεισών και δημοσιευομένων ένταυθα.

Γ'. Αυτό τό όνομα «Gridisti», όπερ ζενικόν ον έν τη καθ' ήμας μεταφράζεται «στο 'Ελληνικω», συνήθης παρ' τοίς νυν 'Ελλησιν, ως γνωστόν, όνομασία, άποκαλοϋσιν ούτω τās θέσεις, έν αις αρχαία 'Ελληνικά έρείπια διατηρούνται, ούτω π. χ. οι Θουριζται έν Μεσσηνία άποκαλοϋσι τά αρχαία έρείπια της παλαιας Θουριζ «στο 'Αληνικά», ούτως έν Τριφυλλία οι Κυπαρισσεις τά της αρχαίας πόλεως «Μοραιας»²

1) 'Ης όπισθεν βάραθρον μέγα, εις τό βάθος του όποιου διέρχεται ο χειμαρρος «'Αθουρος» καλούμενος. Τό όνομα τούτο, εάν αρχαιόν ή, δυσκόλωσ δύναται τις άποφανθήναι.

2) 'Η αρχαία πόλις «Μοραια», περί ης ο κ. Σάβας γράφει τοσαυτα έν «Monumenta» κλ. άνεκκλύφθη παρ' έμου, διατελοϋντος έν Κυπαρισσία Σχολάρχου, πρό τινων ετών. Περι αυτης, ως και περι του όνόμα-

«στο 'Αληνικό» κλ. κλ.

Αί περι ών ο λόγος ένταυθα έπιγραφαι εισιν αιδε:

Α'.

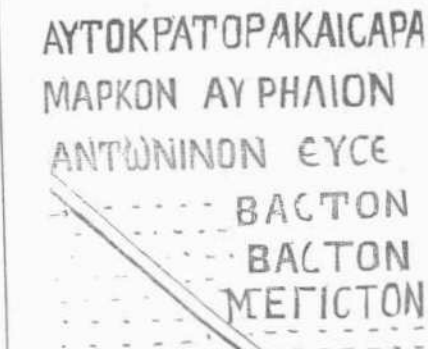
ΙΕΔΙ 'Αρεως

'Απέλλωνι άντι 'Απόλλωνι ίσως.

τά λοιπά εξηλειμμένα τά γράμματα.

'Ο λίθος, έν ω ή έπιγραφή αυτη, εύρίσκεται νυν τεθειμένος εις την είσοδον του ναού «Ευαγγελιστριας» του χωρίου «Νερίντα»³. 'Επειδή δε συχνότατα πατεΐται υπό των εκκλησιαζομένων, βεβαία έπίκειται ή καταστροφή των ύπολειπομένων γραμμάτων, αν δεν εισακουσθώσιν αι παρατηρήσεις μου⁴. 'Εστι δ' ο λίθος ούτος τό μέν μήκος 0,75· τό δε πλάτ. 0,40, και τό πάχ. 0,14· μετηνέχθη δ' ένταυθα εξ άλλου μέρους, και έντοιχίσθη εικαίως δια την άμάθειαν των τεκτόνων. Ουκ έστι δ' άμφιβολία ότι εκ του «gridisti» έγένετο ή μεταφορά εις έποχην άγνωστον, ως και ο της έπομένης έπιγραφης.

Β.

Αυτοκράτορα Καίσαρα

Μάρκον Αύρήλιον, 'Αντωνίνον, εύσεβή, σεβαστόν,

... βαστόν

Μέγιστον.

τος «Μορείως» εξ αυτης προσλήθους, έκτεταμένην πραγματείαν άπεστείλαμεν εις τον έν Κ]πόλει 'Ελλην. Φιλολογικόν Σύλλογον, άναγνωσθείσαν εις δύο αυτου συνεδριάσεις και έπιδοκιμασθείσαν, έγραφα δε και έν τω «Πρακτω»⁵, «Παλιγενεσίω» και «'Εθνική Γνώμη».

3) Τό όνομά έστιν 'Αλβανικόν και σημαίνει «Ειρήνην». όνομα τούτου χωρίου εύρίσκεται και έν 'Ηπειρω εις την έπαρχίαν 'Αργυροκάστρου κατά τό διαιρέσιμα, τό καλούμενον «Λούντζι» και «Λουντζουρία» άπέναντι της πόλεως 'Αργυροκάστρου ('Αργυρίνης επί Βυζαντινών).

4) 'Ατυχώς δεν είσηκούσθησαν, διότι τό δεύτερον έπισκεφθείς τό χωρίον τούτο και την έπιγραφην μετ' του σοφου καθηγητού των 'Ελληνικών και Λατινικών γραμμάτων (litteraturae) έν τω Πανεπιστημείω της Κοπεγχάγης κ. Κ. Κίγγ, εύρον αυτών εις την ιδίαν θέσιν κείμενον. Σημειωτέον δ' ένταυθα ότι ο σοφός ούτος άνήρ άνεγνώρισε τās ανακαλύψεις μου ταύτας και ύπεσθη να γνωστοποιήση αυτας εις τον έπιστημονικόν κόσμον δια των φιλογ. περιοδικών της Δανίας.

Ὁ δὲ λίθος, ἐφ' οὗ ἡ ἐπιγραφή αὐτή, ἦν μὲν τετράγωνος, ἀλλὰ τὸ ἡμισυ αὐτοῦ σώζεται ἐν τριγωνικῷ σχήματι κατ' ὀρθὴν γωνίαν θραυσθέντι, οὗ ἡ ὑποτείνουσα 0,55, ἡ κάθετος 0,35, ἡ βάσις 0,47· τὸ πάχος δὲ τοῦ λίθου, 0,15, ἐντετοιχισμένου ἐν τῇ Ν. Α. γωνίᾳ τοῦ ναοῦ αἰτῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου», ὅστις ἵνε εἰς τὸ χωρίον, ὅπερ καλεῖται «χώρα» ἰδίως· περίεργος ὀνομασία, καθ' ὅσον ἐν τῇ νεωτέρᾳ δημῶδει τῶν Ἑλλήνων γλώσσῃ σημαίνει πόλιν, ὡς γνωστόν· προστίθεται λοιπὸν καὶ τοῦτο ὡς ἐκ περισσοῦ τεκμήριον ὑπάρξεως ἐν ταύτῃ ἀρχαίᾳ πόλει.

§ 6'. Τὸ δ' ὄνομα «Gridisti» φαίνεται ὅν Σλαυικόν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐπομένων τοῦ μεγάλου Οἰκονόμου λέγοντος. αὐτῶ καὶ τὸ Σερβικὸν ΓρεϊαΑ, Γραικίδαϊ (Γραικάδαϊ, Γραικική Νεολαία), καὶ ΓρεϊαΑΗΘ (Γραικῶν ἔθνος, Γραικοί) ἐσχηματισθῆ κατὰ τὸ «CPβειαΑΗΘ» (Σέρβων ἔθνος). Ἄλλ' οὐκ εἰς τὸ ΓρεϊαΑ ἐξεθλίθη ἡ αἰ διφθογγος (Γρτζάδαϊ, Γρκαδαϊ) κτλ.¹ Τὸ αὐτὸ συνέθη καὶ ἐπὶ τοῦ ὀνόματος «Gridisti» (Ἑλληνικῶ) ἐπειτα δὲ προσετέθη καὶ τὸ εἰς τὸ τέλος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐγένετο κατὰ τὴν προφορὰν αὐτῶν Γριντίστι «Gridisti», ὡς ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ Βουλγαρικῆ «Gridiche» Γριντίσι. Ὄνομα ὅμως Ἀλβανικὸν ἵνε τὸ «Μπί.Θοδα» ἐνὸς τῶν τεσσάρων χωρίων τῶν Γαίτσων, σημαίνοντος ὠραίων γυναικῶν καὶ μεταφορικῶς ὠραίων Τοπογραφίαν, ὡς καὶ τὰ Μπρίριτα (σημαίνοντος Μέσα), ἀλλὰ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐν Ἀλβανικῇ ἢ Σλαυικῇ εἰσι τὰ ὀνόματα ταῦτα ἐν τῇ Λακωνικῇ, ὡς καὶ ἄλλα πολλὰ πολλαχῶ τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν ἀπαντῶντα ἐν ἰδίᾳ πραγματεῖᾳ ἄλλοτε ὁ λόγος ἡμῶν εἶσται εἰς πλάτος πραγματευομένοις περὶ τῶν τοιούτων, ὡς καὶ περὶ τοῦ Ἱστορικοῦ καὶ ἔθνολογικοῦ ζητήματος: ἐν οἷς κατελθόντες ἐν Ἑλλάδι: βάρβαροι τοῦ Μεσαιῶνος, Σλαυοὶ ἦσαν πράγματι ἢ Ἀλβανοί: οὗς δι' ἄγνοιαν ἔθνολογικὴν οἱ Βυζαντινοὶ Συγγραφεῖς ἀπεκάλουν Σλαβίτους ὡς φρονεῖ ὁ μεσαιωνοδότης ἡμῶν Κ. Σάβας, ὅστις ἂν οὐχὶ καθ' ὀλοκληρίαν, τοῦλάχιστον τὸ πλεῖστον φαίνεται δικαιούμενος τοιαῦτα φρονῶν.

§ γ'. Τὰ ὀνόματα τῶν χωρίων τούτων ἀναφέρονται καὶ παρὰ τὴν σφοδρὴ περιηγητῆ Γάλλῳ Pougueville, ἀλλὰ παρεφθαρμένα ὡς ἐξῆς: Gatitzés, Biliova, Suezita, Brinta κλ.² Πρὸς δὲ περὶ ἐρείπιων οὐδὲνα λόγον ποιεῖται, ὡς οὐδὲ περὶ τῶν τῆς Ζαρνάτας, τὸ περιεργότερον οὐδὲ περὶ τῶν Μοναστηρίων Γριντίστι καὶ Χελμοῦ³ ἀλλ' οὐδὲ παρ' ἄλλω

(1) Δοκίμιον Συγγενείας Σλαβονορρσοιστικῆς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπὸ Κωνστ. Οἰκονόμου. Μέρος Α'. Τόμ. Α'. σελ. 72 ἐκδ. Πετρούπολ. 1828.

(2) Uogag. de la Grèce par Pougueville, toni cinquième. deux. édition pag. 558. edit Girmin didot 1287 Paris.

(3) Ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ ὑπῆρχεν εἰκὼν ἐπάργυρος, ἧς κάτωθεν γέγραπται τάδε: Μιχάλ-μπεύς Τρουπάκης 1781. Ἡ οἰκογένεια αὐτῆ τῶν Τρουπάκιδων διασώζεται: καὶ σήμερον ἐν Καρδαμύλῃ, καὶ φαίνεται ὅτι ἐξ αὐτῆς ἐγένετο Μπέυς τῆς Μάνης τῇ ἐπικυρώσει, ἐνωεῖται, τοῦ Σουλτάνου ὁ βῆθεις Μιχάλης τῷ 1784. Ἐπειδὴ διελεύθη ἡ

τινὶ τῶν εὐρωπαϊῶν περιηγητῶν, καθόσον ἐγὼ γινώσκω, γίνεται λόγος περὶ ἐρείπιων καὶ δὴ Κυκλωπέων ἐν Γαίτσαϊς: ἐπειδὴ ἀποκέντρον ὄντος τοῦ μέρους τούτου, ἐλάμβανον πληροφορίας παρὰ τῶν ἡδηγῶν αὐτῶν μόνον, ἀποφεύγοντες τὴν αὐτοψίαν ἧτις ἐστὶν ἡ μόνη ἀρμοδία νὰ ἐπιλύσῃ ἀρχαιολογικὰ ζητήματα σκοτεινὰ καὶ ἀμφίβολα. Ἐσχάτως δ' ἀνεπτύχθη ἡ ἰδέα τῆς δι' ἀνασκαφῶν καὶ ἐπιτοπίων πολυχρονίων ἐρευνῶν λύσεως καὶ διασαφηνίσεως πολλῶν ζητημάτων ἀρχαιολογικῶν καὶ ἱστορικῶν, περὶ ὧν οἱ ἐπιστήμονες διαφόρων ἐποχῶν ἐσχημάτισαν διαφόρους γνώμας: ἐκθύμως δὲ νῦν ὑποστηρίζει δ' ἀπανταχοῦ ἐπιστημονικὸς κόσμος τὰς τοιαύτας μετ' ἐπιστάσις γιγνομένας καὶ ἐν ἐπιστημονικῷ πνεύματι ἐρύνας. Ἐγαθὴ τύχη καὶ ἐν Ἑλλάδι ἤρξαντο τοιαῦται ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι νὰ ἐκτιμῶνται, ἀνάλογοι δὲ νὰ καταβάλλωνται προσπαθεῖται ὑπὸ τῶν ἡμετέρων λογίων πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ ὑποστήριξιν τῶν πρὸς τοῦτο ἐργαζομένων: μετὰ χαρᾶς δὲ παρατηρεῖ τις ὅπερ λίαν σπουδαῖον, ὅτι καὶ ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος τῆς τε Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς ἤρξατο νὰ ἐκτιμᾷ δεόντως τὰς ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἐπιστημόνων γιγνομένας ἐρεῦνας καὶ ἐπιστημονικὰς ἐργασίας.

Α Ν Α Κ Α Λ Υ Ψ Ι Σ

Μεσαιωνικῆς Κωμοπόλεως, «Μαρβινίτσης» ἐπικαλουμένης, κειμένης δ' ἐν τῷ δήμῳ Ἀβίας τῆς λακωνικῆς.

Γ.

§ α'. Πρὸς Β. τοῦ Κάμπου σχεδὸν ἡμίσειαν ὠραν ἀπέχουσα ὑπῆρχε ποτε ἡ κωμόπολις Μαρβινίτσα ἧς τὸ ὄνομα διετήρησεν ὁ ἐν αὐτῇ ἄλλοτε μὲν ἐπίσημος Βυζαντινὸς ναὸς τοῦ ἁγίου Νικολάου τῆς Μαρβινίτσης λεγόμενος, βραδύτερον δὲ (ἄγνωστον πότε) ἀποκαταστάς Μοναστήριον μετὰ τὴν καταστροφὴν βεβαίως τῆς κωμοπόλεως καὶ ἐρήμωσιν αὐτῆς. Κατὰ τὴν παράδοσιν, ἧτις καὶ νῦν διασώζεται παρὰ τοῖς χωρικοῖς, ἡ Μαρβινίτσα εἶχε 10 χιλ. οἰκιῶν κατὰ τὸν μεσαιῶνα, καθ' ὅν ἦν κατεστραμμένον τὸ φρούριον τῆς Γερηνίας (Ζαρνάτας νῦν) ἀπέναντι κειμένης ἐπὶ λόφῳ ὕψηλῳ, καθὼ εἶδομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν: κατεῖχε δὲ μετὰ τὴν ἐρήμωσιν τῆς πόλεως Γερηνίας τὰ πρωτεῖα ἐν τῷ τόπῳ ἐν Μαρβινίτσει ὑπῆρχε καὶ ἡ ἔδρα τοῦ ἐπισκόπου ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Σταυροπηγίου ἐπίσκοπος»: διότι κατὰ τὸν Μεσαιῶνα «Σταυροπηγίον» ὡ-

Μονῆ Χελμοῦ, ἡ εἰκὼν μετηνήχθη εἰς τὸν ναὸν τῆς «Κοιμήσεως» ἐν τῇ χώρᾳ κείμενον, ὡς εἶδομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, εὐρίσκειται σήμερον

νομάζετο ἅπανα ἡ Γερηνία χώρα, ὡς εἴρηται· πόθεν ὅμως ἐλαβε τὴν ὀνομασίαν ταύτην καὶ διὰ τί, δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπωμέν τι ὀριστικόν τό γε νῦν ἔχον μόνον ἀνεκαλύψαμεν διαθήκην τινὰ ἐπισκόπου, Καλλινίκου καλουμένου, ἐξ Ὁροβᾶς δέ, χωρίου 15 λεπτὰ ἀπέχοντος τοῦ Κάμπου, καταγομένου. Ἡ διαθήκη αὐτὴ ὑπὸ μεσαιωνολογικῆν ἐποψίν θεωρουμένη ἵνε ἀρκετὰ περίεργος καὶ διὰ τὸ λεκτικόν τὸ τότε ἐν χρῆσει, καὶ διὰ τὸν τρόπον τῆς συντάξεως αὐτῆς, πρὸς δὲ καὶ διὰ τὴν ἀμάθειαν, ἧτις συνώδευε καὶ τὰ πρωτεύοντα ἐν τῇ τότε κοινῇ πρόσωπα, καὶ διότι ἀκόμη παριστᾷ τὴν ἀκμὴν τοῦ Μοναστηρίου Μαρβινίτσης, ἐν ᾧ εἶχε τὴν ἔδραν αὐτοῦ καὶ ἐν ᾧ τίθειται. Σώζεται δὲ παράδοσις παρὰ τῶ λαῶ ὅτι ὁ ἐπίσκοπος οὗτος, κατεχόντων τῶν Βενετῶν τὴν Ζαρνάταν, συνενοήθη μετὰ τοῦ ἐν αὐτῇ Δυτικοῦ ἐπισκόπου καὶ μετέθετο εἰς Ῥώμην παρὰ τῷ Πάπῳ, ὅστις ὑπέδεχθη αὐτὸν μετὰ πάσης τιμῆς καὶ ἀνεγνώρισεν ἐπίσκοπον «Σταυροπηγίου» καὶ οὕτω συνελειτούργησε μετὰ τοῦ Δυτικοῦ, μετὰ τὴν ἐκ Ῥώμης ἐπιστροφὴν λαβὼν ἐκεῖ ἀρκετὰ «φέδαλια», ὡς ἐλέγοντο τότε τὰ νομίματα, καὶ τὴν ἄδειαν παρὰ τῆς Γερουσίας τῆς Βενετίας νὰ διεκμῆν ἔχων τὴν ἔδραν ἐν τῇ Μονῇ τοῦ ἁγίου Νικολάου τῆς Μαρβινίτσης: τοῖς ταλαιπώροις Γραικοῖς οὐκ ἐπετρέπετο ὡς τὰ πολλὰ νὰ ἔχουσι τὰ προνόμια αὐτῶν θρησκευτικὰ καὶ πολιτικὰ ἐν χώρᾳ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Φράγκων κειμέναις, καὶ διὰ τοῦτο ἠναγκάζοντο πολλαῖς οἱ μὲν ἐπίσκοποι νὰ ἀποσύρονται τῶν πόλεων, τῶν ἀρχαίων ἐδρῶν αὐτῶν, καὶ νὰ περιορίζονται οἰκοθεν ἐν τοῖς Μοναστηρίοις, ἔνθα μακρὰν τῶν βλεμμάτων τῶν Δυτικῶν ἐπισκόπων εἶχον πλείονα ἐλευθερίαν ἐνεργείας εἰς τὰ καθήκοντα αὐτῶν, ἀποφευγόντων οὕτω τὴν μετ' αὐτῶν συγχρότισιν, συζητήσεις θρησκευτικὰς, ἐπιβλαβεῖς ἀποβαινούσας διὰ τὸν φανατισμὸν τοῦ Δυτικοῦ Κλήρου καὶ τῶν Πολιτικῶν Ἀρχῶν, καὶ ἐν γένει πᾶσαν σύγκρουσιν, ἐπιβλαβὴ εἰς τὰ συμφέροντα τῶν Ἑλλήνων: οὕτω π. χ. ὁ Σταυροπηγίου ἐπίσκοπος ἀπεσύρθη τῆς Ζαρνάτας καὶ περιωρίσθη ἐν τῇ Μονῇ Μαρβινίτσης: οὕτως ἐν Τριφυλίᾳ ἀπεσύρθη τῆς Κυπαρισσίας καὶ διέμενον ἐν τῇ κώμῃ «Χριστιάνου» ὁ ἐπίσκοπος αὐτῆς, ἔνθα καὶ νῦν ὑπάρχει διασωζόμενος κατὰ τὸ πλεῖστον ὁ ἐπισκοπικὸς ναὸς¹ διό καὶ ὁ ἐπίσκοπος ἐπὶ Τουρκοκρατίας διετήρει ἔτι τὸν ἐπισκοπικὸν τίτλον, τὸν ἐκ τοῦ αἵτιου τούτου προσελθόντα «Ὁ Χριστιανουπόλεως ἐπίσκοπος» κλ. κλ. Νῦν ἡ Μονὴ Μαρβινίτσης ἐστὶ διαλελυμένη καὶ κατε-

1) Ὁ ναὸς οὗτος λέγεται τοῦ «Σωτήρος», καὶ τὴν ὁ Δύ. γίνετο ἐκεῖ μεγάλη πανήγυρις ἐκ τῶν περὶ τῶν χωρίων καὶ τῆς πόλεως Κυπαρισσίας, Φιλιατρῶν κλ. ὑπάρχει δὲ παρὰ τῶ λαῶ τὸ εἶδος λόγιον «Ἀγιο-Σωτήρας σ' τὸ Μωριᾶ, κ' Ἀγιο-Σοφία σ' τὴν Πόλι». Τοσαύτην ἄξιον διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν καλλονὴν ἀποιδούσιν αὐτῷ, ὅσην τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ ὄντως ἀξιοθέατος, καὶ τοῖς ἡμικρήμιστος: ὁ σφοδρὸς φίλος μου, δάκτωρ τοῦ ἐν Μαδρίτῃ Πανεπιστημ. κ. Σατουρήνος «Χεμένε» ἐπικαλούμενος, τὴν Ἑλλάδα περιηγούμενος ἔχοντογράφημα αὐτοῦ παρέλαβε.

στραμμένη καθ' ὀλοκληρίαν σχεδὸν ὑπὸ τοῦ τρομεροῦ σεισμοῦ τοῦ 1867· σώζεται δὲ μόνον ὁ ναὸς, πολλαῖς καὶ αὐτὸς ἀνακαινισθεὶς καὶ ἐπισκευασθεὶς, καὶ διὰ τοῦτο μὴ διατηρήσας, εἰμὴ μικρὰ τινα Βυζαντινὰ ὠραία λείψανα ὡς καὶ τι Ἑλληνικῆς τέχνης ἀπομεινάριον στήλης ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ ὑπῆρχεν καὶ βιβλιοθήκη, ἀλλὰ κατεστράφη καὶ δὲν διεσώθη τι, ἐκτός, τῆς ὡς εἴρηται, διαθήκης τοῦ Καλλινίκου¹.

§ β'. Ἄνωθεν τοῦ Μοναστηρίου 10' λεπτὰ πρὸς τὴν βίξην τοῦ βουνοῦ πρὸς Ἀνατ. εἰς θέσιν λίαν ἀπότομον καὶ κρημνώδη ὑπάρχουσι τὰ λεγόμενα Καστράκια. Τὶ δὲ εἰσι τὰ Καστράκια ταῦτα; προμαχάνες εἰσι ὄντως δεινοί, κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν ἴσως ὠκοδομημένοι, καὶ διὰ τὸ ἀπόρθητον τῆς θέσεως εἰς κορυφὴν τινα λόφου ἀπανταχοθεν ἀποκρήνου εὐρισκόμενοι ὡς ἐρπετὸν ἀναρριχθηεὶς ἐν τῇ κορυφῇ ταύτῃ κατελήθη ὑπὸ ἱλιγγιάσεως δεινῆς, ἅμα παρετήρησα τὸ ἀπανταχοθεν κρημνώδες, καὶ ἰδίᾳ πρὸς τὸ Ἀνατ. μέρος χιλιάδας ὀργυῶν κρημνοῦς, τρέμων δὲ κατέβην αὐτοῦ, προηγουμένως ἰδὼν καὶ μικρὰν τινα δεξαμενὴν ἐντὸς θόλου τινός. Ἄλλ' ἐν ταῦθα διηγήθησαν ἀμέσως εἰς τὸν νοῦν μου τὰ ζητήματα ταῦτα: Διατί κατέφυγον οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι εἰς τὰ ἀπόκρημνα ταῦτα μέρη; Τίς μεγάλη ἀνάγκη κατεπίσεν αὐτοῦς, καὶ πότε νὰ καταφύγουσιν ἐκεῖσε; Εἰς τὰ ζητήματα ταῦτα οὐδὲν δύναμαι νὰ ἀπαντήσω θετικόν. Παρατήρησα μόνον ἀκριβῶς, ὅτι ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς αὐτῶν, καὶ ἰδίᾳ ἐνός, τοῦ κυριωτέρου, τοῦ καὶ διὰ θόλου ὡς κοινῶς λέγεται συναδευμένου, ἁμοιάζει τῷ εἰς τὸ Πήθημα λεγόμενον τῆς Μεσσηνίας, κατασκευασμένῳ κἀκείνῳ ἴσως εἰς ἀνάλογους περιστάσεις (2) ὡς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ.

§ γ'. Πρὶν ἢ φθάσωμεν εἰς τὰ «Καστράκια» ἀπαντῶμεν εἰς θέσιν τινὰ ἐπίπεδον τὴν ὀνομασίαν «Καταλύματα», περίεργος ὀνομασία, ὑποδεικνύουσα ἴσως τὰ ἄλλοτε ἐν αὐτῇ ὑπάρχοντα οἰκοδομήματα, ἐν οἷς κατέλυον οἱ στρατιῶται, καὶ οἱ ξένοι οἱ πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἐν «Καστράκιοις» διαμενόντων Τιμαριούχων τοῦ τόπου, οἵτινες καὶ κατεσκεύασαν τὰ «Καστράκια» πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῶν, εἰς θέσιν φύσει ὀχυρὰν καὶ ἀπόρθητον. Τὰ Καταλύματα διηρῶντο εἰς δύο εἰς ἀδᾶθε Καταλύματα, καὶ «πέρας Καταλύματα», ὀνομασίαι καὶ σήμερον διατηρούμεναι παρὰ τοῖς κατοικοῖς τοῦ σημερινοῦ χωρίου «Σωτηράκια»³, οἵτινες κατέχουσιν ἅπανσαν τὴν

1) Τὸ πρωτότυπον αὐτῆς κατατεθήσεται ἐν καιρῷ εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας ἐν Ἀθήναις.

2) Ἴδε φυλλάδ. β'. τῶν Μεσσηνιακῶν μου (Ἀνακάλυψις τῆς ἀρχαίας πόλεως «Ἀμφείας». σελ. 2, 3, 4, 5, 6, 7. ἐκδ. Καλαμῶν 1877. Τύπ. Μ. Πουλυμενάκη), ἔνθα εἰς πλάτος τὰ περὶ αὐτοῦ ἐκτίθενται.

3) Τὰ «Σωτηράκια» ἐστὶ χωρίον, πολὺ νεώτερον τῆς Μαρβινίτσης, μόλις ἔχον νῦν 30 οἰκογενείας. Ἐγένετο δὲ ἀπὸ «ξωμόνι», ὡς ἦν πρότερον διὰ τὴν ἐρήμωσιν τῆς Μαρβινίτσης, κώμη, ὡς συνήθως γίνονται ἐν Μάνῃ ἐπὶ γρόνον πολλῶν τὰ «ξωμόνια» κώματι. Εἰς τὸ «ξωμόνι» τῆς Μαρβινίτσης εἶχε τὴν μάνδραν αὐτοῦ «geregen» «Γρέκι», ὡς καὶ σήμερον λέγεται ἐν Μάνῃ ἡ μάνδρα τῶν προβάτων καὶ ἐπὶ

περιφέρειαν «Μαρβινίτζης», ἐν ἣ ὑπάρχουσι κατεστραμμένοι οἱ ἐξῆς ναοί. Α'. εἰς θέσιν «Καταροῦ» Ἀγία Σοφία, ἐν ἣ κατὰ παράδοσιν ἐμαζεύετο τὸ «Ἀρχονταρισίον». Τὸ ὄνομα τοῦτο ὑποδεικνύει τὴν βυζαντινὴν καταγωγὴν αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἐκεῖ συνηθροίζοντο οἱ ἄρχοντες τῆς πόλεως Μαρβινίτζης, καὶ συνεσκέπτοντο περὶ τῶν κοινῶν ὑποθέσεων, ὅπως οἱ βυζαντινοὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ, καὶ φαίνεται πιθανόν, ὅτι κατὰ μίμησιν αὐτῶν καὶ οἱ τῆς Μαρβινίτζης κάτοικοι ἐπραττον τὰ αὐτά. Β'. Ἀγιος Ἰλλιας, Γ'. Ἀγία Κυριακή. Δ'. Ἀγιος Βασίλειος. Ε'. Ἀγιος Παρτελεϊμῶν. ΣΤ'. Ἀγιος Σπυρίδων. Ζ'. Ἀγία Βαρβάρα, εἰς τὸ κτῆμα Ἰ. Ἀφεντούλη. Ἐδῶ εὐρήθη κολυμβήθρα ἐκ χρώματος καὶ χρυσοῦς σταυρός καὶ διάφορα νομίσματα Μεσαιωνικά, ἐξ ὧν ἐν περιήλθεν εἰς χεῖράς μου ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ γράμματά εἰσιν ἐζηλειμμένα σχεδόν, δὲν δύναμαι νὰ ὀρίσω τὴν ἐποχὴν σκοπῶ ὅμως νὰ ἀποστείλω τῷ κ. Ποστολάκᾳ διὰ τὴν νομισματοθήκην τοῦ Πανεπιστημίου μας. Εἰς δὲ τὰ «Καταλόματα» παρετήρησα ἐρείπια τινα ναοῦ χριστιανικοῦ ἐπὶ θεμελίων παρεμπερῶν Κυκλωπεϊκῶν· ἄλλ' ὀριστικῶς περὶ τούτων δὲν δύναμαι νὰ ἀποφανθῶ, χωρὶς νὰ ἐπιχειρηθῶσιν ἀνασκαφαί. Περὶ τούτων οἱ ἄρμόδιοι ἄς φροντίσωσι καὶ ἢ ἐν Ἀθῆναις Ἀρχαιολογικῇ Ἐταιρείᾳ. Ἡμεῖς πράττομεν τὸ κατὰ δύναμιν, καὶ ὅσον ὁ ἐπιστημονικὸς ἡμῶν ζῆλος ἐπιτρέπει.

Ἄλλ' ἐνταῦθα διεγείρεται καὶ ἕτερον ζήτημα: μήπως ἐνθάδε ὑπῆρχεν ἡ ἀρχαία πόλις Ἀλαγονεῖα, ἡ 30 σταδίου τῆς Γερηνίας ἀπέχουσα, κατὰ τὸν Πανσανίαν; Ἀλλὰ περὶ τούτου ἄλλοτε καὶ ἀλλαχοῦ, «ἢν Θεὸς παρέχη» κατὰ χρυσοστοματικὴν ἔκφρασιν¹ ἔσται ἡμῖν ὁ λόγος ἐς πλάτος².

¹ Ἐγράφη ἐν Μεσσηνίᾳ, 25 Ἰανουαρίου 1886.

Α. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

τὸ νεοελληνικώτερον «μακρόν», Σωτήρης τις, ἔχων πολυάριθμον καὶ ἰσχυρὰν οἰκογένειαν καὶ πολυπληθῆ ποίμνιον· κατέλαθε δὲ τὴν ἔρημον «Μακρόν» καὶ ἰδιοποιήθη τὴν περιφέρειαν αὐτῆς, καὶ οὕτως ἐγένετο ἡ ἀφορμὴ τῆς συστάσεως τῆς κόμης, ἥτις καὶ νῦν φέρει τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

1) Χρυσοστόμου ἄπαντα. Μέρ. Α'. σελ. 4. ὁμίλ. Α'. εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον. τόμ. Α'. ἔκδ. Ἀθηνῶν 1872. Τύποις Καρυοφύλλη.

2) Ἄνωτέρω ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐγράψαμεν, ὅτι εἰς τὸ τέλος τῆς πραγματείας ἡμῶν ταύτης προστεθήσονται καὶ δύο παραρτήματα ἐμπεριέχοντα ὅσα ἐγράφησαν ἐν ταῖς ἐφημερίδι περὶ τῆς βουστροφικῆς ἐπιγραφῆς καὶ τῶν ἐν τῷ δήμῳ Ἀθῆναις Ἀρχαιολογικῶν ἀνακαλύψεων μου· ἢ δὲ θεωρῶν περὶ τὴν νὰ ἐπαναδημοσιεύσωμεν τὰ αὐτά, παρέλιπον αὐτά, ὡσαύτως παρέλιπον ἐνταῦθα καὶ τὴν δημοσίευσιν τῆς διαθήκης τοῦ Κυρίλλου, περὶ οὗ ἄνωτέρω ὁ λόγος, ἐς ἄλλοτε ἀναβαλῶν.

ΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΤΠΟ

E. DE AMICIS

(Συνέχεια τῆς προηγ. φύλλον).

Εἰς ἄλλος ἰδιόρρυθμος γράφει ἡμῖν ἀπαξ τοῦ ἔτους τακτικῶς, περὶ τὰ τέλη τοῦ Δεκεμβρίου, ἀπαντῶν λέξιν πρὸς λέξιν εἰς τὴν ἐπιστολὴν ἣν τῷ ἐγράψατε πρὸ ἐνὸς ἔτους, καὶ ἥτις τῷ ἴσταται ἐκτετυλιγμένη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν. Οὗτος εἶνε σχεδὸν πάντοτε πατὴρ οἰκογενείας, καὶ ἄνθρωπος τακτικός. Γράφει αὐστηρῶς κατὰ τὰξιν πρῶτον τὰς ἑαυτοῦ εἰδήσεις, εἶτα ἐκείνας τῆς συζύγου, καὶ τῶν τέκνων κατὰ σειρὰν ἡλικίας. Ὁ πρῶτος ὑπερηνίκησε τὰς ἀπολυτηρίους γυμνασιακὰς ἐξετάσεις μὲ τὸσα εἰκοσά· ὁ δεῦτερος εἰσήλθε νεαρός εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν· ἡ μικρὰ ἦτο ὀλίγη ἀσθενής, ἔθεραπεύθη ὅμως διὰ δικαίτης, ἥτις οὐ μικρὰ ἀπήτησε κεφάλαια. Αὐτός, ὁ καλὸς ἡμῶν φίλος, ἔλαθε καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὴν συνήθη ἐνόχλησιν, ἀλλ' ὄχι πλέον κατὰ τὸν Ἀπρίλιον, τὸν Δῦγουστον. Ἐπονταί γενικαὶ ἐπιθυμίαι ἐπὶ τῶν πρώτων τοῦ ἔτους ἐπιχειρημάτων· εἶτα αἱ συνήθεις εὐχαὶ μετὰ τῶν συνήθων λέξεων, δι' ὧν τὰ ὀνόματα πάντα τῆς ὑμετέρας οἰκογενείας καὶ τῶν κοινῶν φίλων ἐμνήσθησαν μετὰ τῆς συνήθους σειρᾶς. Ἡμεῖς τῷ ἀποκρίνεσθε, καὶ τὸ πᾶν ἐλέχθη διὰ δώδεκα μῆνας. Ἐνίοτε, ὅμως, διατρέχοντος τοῦ ἔτους, πέμπει ἡμῖν ὑπὸ ταινίαν ἐφημερίδα τινὰ τῆς πόλεώς του, ἐν ἣ δι' ἐρυθροῦ μολυβδοκοκκιδίου εἶνε ἐσημειωμένον χρονικὸν ἀρθρίδιον, ὅπερ φέρει τὸ ὄνομα του, ἐν μέσῳ πολλῶν ἄλλων, ἐπὶ εὐεργετικῇ σωματείου τινὸς ἀποφάσει· καὶ ἂν τῷ στείλητε ἡμεῖς μίαν ἐφημερίδα, ἀπαντᾷ ἡμῖν δι' ἐπισκεπτηρίου, ἐπιφυλασσόμενος διὰ τὰ λοιπὰ κατὰ τὰ Χριστούγεννα.

Εἶνε τις ἕτερος, ὅστις μισεῖ τὴν ἐπιστολὴν. Κωφὸς εἰς τὰς μᾶλλον ἐπιμόρους παρακλήσεις καὶ τὰς παραγγελίας μᾶλλον ἐπιμόχθους, ὑποβάλλεται εἰς ὑπόψιαν προσβλητικὰς, ἀνέχεται ἀπρεπείας, χάνει φιλίας, ὑφίσταται ζημίας, ὑποτάσσεται παντὶ μᾶλλον ἢ νὰ γράψῃ Ἡ ἐπιστολὴ καθ' ἑαυτὴν, τὸ ἰδιαιτέρον ἐκείνου τῆς συνθέσεως σχῆμα ὅπερ τῷ ἐδίδαξαν ἐν τῷ σχολείῳ, μετὰ τῆς ἀναγκαστικῆς ἐκείνης ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ τῷ τέλει φράσεως, τῷ ἐμποιεῖ ἀήτητον ἀποστροφήν, καθὼς πρὸς τι ὑπὲρ φύσιν. Ἐάν ποτε ἀναγκασθῇ νὰ ἀπαντήσῃ ἡμῖν, πληροῖ ἐν τέταρτον σελίδος, ἐν τηλεγραφικῇ στήλῃ, ἐξ οὗ ἐννοεῖτε ὅτι δὲν ἐτελείωσε τὴν ἀνάγκωσιν τῆς ἐπιστολῆς ἡμῶν, καὶ ὅτι, ἐν τῷ γράφειν, ὑπέφερε τὰ τούτουρα τῆς κολάσεως, εὐχόμενος ἡμῖν χιλίας συμφορᾶς. Τῷ γράφετε ὅτι εὐρίσκεσθε ἐν κινδύνῳ ζωῆς· εἶνε καλὸς νὰ πέμψῃ ἡμῖν ἐν ἐπισκεπτηρίῳ, ὡστε ἤθελε νὰ εἴπῃ—Ἐχει καλῶς.—Θὰ σκεπτήται πολλὰ-

κις πρὸς ἡμᾶς, θὰ ἐπαινῆ τὰς ὑμετέρας πράξεις, θὰ χαιρετίζει ἡμᾶς διὰ τῶν φίλων, θὰ σᾶς στέλλει μίαν ἐφημερίδα ἔκαστον μῆνα, θὰ σᾶς εὐχαριστήσῃ ἐπισήμως διὰ δῶρόν τι, θὰ κάμῃ ἐπίτηδες ἐν ταξιδίῳ ἕνα σᾶς ἐπικινδύ· ἀλλὰ θὰ ἀποθάνῃ πιθανῶς χωρὶς νὰ ἀφήσῃ εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν αὐτόγραφον δεκαπέντε λέξεων. Μετὰ τρεῖς ἐπιστολάς δι' ὧν ἐχαρκτηρίσατε αὐτὸν ἀγροῖκον, δύνασθε ἐπαναβλέποντες, νὰ χωρήσῃτε εἰς συνάντησιν αὐτοῦ ἡσύχως· θὰ δεχθῆ ἡμᾶς μετὰ τῆς συνήθους φιλοφροσύνης· ὅλαί αἱ ὑβρεῖς ἄς ἔλκει αὐτῷ ἐκ τῆς πρὸς τὰς ἐπιστολάς ἀποστροφῆς του οὐδὲν αὐτὸν ἐνδιαφέρουσι· τὸ πᾶν φαίνεται αὐτῷ φορητὸν πρὸ τῆς ἐπιστολικῆς ποινῆς.

Ὁ μᾶλλον ὅμως πάντων περιέργος, εἶνε ὁ φίλος ὅστις δὲν ἤθελε γράψῃ μίαν γραμμὴν ἕνα σῶσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἀπωλείας, ὅστις δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἐπιστολάς ἡμῶν, οὔτε κἂν ἐρωτᾷ ἐπὶ πέντε ἐξ ἑτῆ· καὶ ὁ ὅποιος ἐπειτα, αἰφνης, σᾶς γράφει τέσσαρας σελίδας ἀγάπης, αἵτινες λήγουσι μὲ τὴν αἴτησιν ὑπηρεσίας τινός, ἢ μὲ τὴν χαροποιὰν ἀγγελίαν τῆς προσεχοῦς αὐτοῦ ἀφίξεως, καθ' ἣν ὑπονοεῖται ἢ ἐλπίς λαμπρᾶς ὑποδοχῆς.—Θὰ φθάσω τὴν παρασκευὴν εἰς τὰς ὀκτῶ καὶ 15.—Ἐπιθυμοῦμε νὰ τῷ ἀπαντήσῃ.—Θὰ ἀναχωρήσω εἰς τὰς ὀκτῶ καὶ 14.—Ἄλλ' ἐνυπάρχει τσαούτη ἀφέλεια εἰς τὴν ἐγκριστικὴν ἐκείνην πονηρίαν, ὥστε τοῦτο διασκεδαζει ἀντὶ νὰ ἐνοχλήσῃ ἡμᾶς. Ἡ ἐπιστολὴ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶνε ἀριστοῦργημα ἀπάτης διαφανοῦς.—Ἀληθῶς, εἶνε χρεώστης ἐπιστολῆς τινός· ἀλλὰ μύρια ἐμπόδια...—Τὸ ἀναβάλλειν ἀπὸ σήμερον εἰς αὔριον...—Δὲν παρήλθεν ὅμως μία ἡμέρα χωρὶς ἢ καρδία αὐτοῦ νὰ...—Ἡ ἀγαθότης ἡμῶν εἶνε τοιαύτη, ἐξ ἄλλου μέρους...—Ὅστε καταντᾷ ἀξιοπεριφρόνητος, ὑπονοεῖται. Καὶ ἀρκεῖται μὲ τὴν ὠραίαν αὐτοῦ σιδηρόχρουν ὄψιν, ὅλος εὐθυμία καὶ φιλοφροσύνης, λικνίζεται ἐπὶ τριήμερον ἐν τῇ ὑμετέρᾳ εὐγενεῖ φιλοζενίᾳ, καὶ ἀπέρχεται μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς καθύστερος... Ἐπὶ δέκα ἄλλα ἔτη δύνασθε νὰ γράψετε καὶ ἐπαναγράψετε· δὲν θὰ λάθητε πλέον τὴν εὐχαρίστησιν μιᾶς σταγόνας αὐτοῦ μέλανος.

Ἰδιαιτέρως δύναται τις νὰ σπουδάσῃ τὰς φαινομενικὰς μεταβολὰς, ἄς ὑφίστανται ἐκφραστικαί τινες ἐν τῇ ἐπιστολῇ φύσει. Οὐδὲν τῆς ἐνοίας ἀπατιλότερον ὁ γνῶμων εἶνε ὁ ἀνθρώπος, ἐπὶ παντός ὅπερ ἀποβλέπει τὰς ἐπιστολάς τῆς μεγαλειώδους μερίδος τῶν φίλων. Θὰ εὐρίσκοντο μέγιστα λάθη ἐν ἐκρίνοντο πάντες ἐξ ἐκείνου ὅπερ γράφουσι καὶ ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν γράφουσι. Ὁ ἀγῶν τῆς συνθέσεως, τὸ ἀκατάλληλον τῶν φράσεων, αἱ ἀβεβαιότητες, τὰ ἐκ τῆς δυσκολίας τοῦ ἐκφράζεσθαι παραχθέντα τεχνάσματα, ἀλλοιοῦσιν ἐν τισί, τὰς σκέψεις, τὰ αἰσθημάτων, τὸν σκοπόν, ὥστε μικρὸν ἢ οὐδὲν ἐκείνου, ὅπερ ἔχουσι ἐν τῷ νῷ καὶ τῇ ψυχῇ φθάνει μέχρις ἡμῶν. Ἡ ἐπιστολὴ εἶνε ὡς εἰς τρυπητήρ, διερχόμενοι διὰ τοῦ

ὁποίου, πολλοὶ φαίνεται ὅτι κάνουν ἠθικὰς τινὰς ποιότητας, ἄλλοι ὅτι τελειοποιοῦσιν αὐτάς, τὶς ὅτι ἀποκτᾷ νέας, καὶ τινες ἐξέρχονται παραπεποιημένοι καὶ ἀγνώριστοι. Χαρακτῆρες τινες, ὡς τὸ φῶς διὰ τοῦ πρίσματος, ἀποσυντίθενται ἐν τῇ ἐπιστολῇ, καὶ ἀποκαλύπτουσι στοιχεῖα, ἅτινα μένουσι κεκρυμμένα καθόλου ἐν τῇ πρακτικῇ τοῦ εὐτελοῦς βίου τινὰ ἀντανανκλῶνται ὀλόκληρα, ἀλλ' ὡς περ εἰκόνες ἐν κοίλῳ κατόπτρῳ, παχυνθέντα· ἄλλα ἀποπλανῶνται ἐλαφρῶς, ὡς περ ἀκτίνες πλάγιοι διὰ μέσου τοῦ ὕδατος. Οὐδεμία γνωριμία δύναται νὰ βῆθῃ πλήρως, μέχρις οὐ δὲν ἐκρίθη ἐν τῇ δοκιμασίᾳ τῆς ἐπιστολῆς.

Εἰσὶν, ἐπὶ παραδείγματι, ἀγροῖκοι, χυδαῖοι τοὺς τρόπους, καὶ πιθανῶς καὶ τὴν ψυχὴν· οἱ τινες ἐν ταῖς διαλέξεσιν αὐτῶν δὲν ὑψοῦνται ποτε μίαν σπιθαμὴν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ οἱ ὅποιοι φαίνονται ἀνίκανοι εὐγενοῦς τινος αἰσθημάτων. Καίτοι, ἢ πρῶτη ἐπιστολὴ ἢ γράφουσι, ἐγείρει ἐν ἡμῖν μέγαν θαυμασμόν, νομίζεσθε ὅτι ἐγράφη ὑπὸ ἄλλων. Ἀρχίζοντες ἀπὸ τῆς λεπτοῦς καὶ γλαφυρᾶς γραφῆς, αἱ ἐπιστολαὶ τῶν εἰσὶν ὄλω διαφορῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ αὐτῶν εὐρίσκετε τὰ μᾶλλον λεπτὰ αἰσθημάτων ἐκπεφρασμένα μετὰ τῶν χαριστιμῶν λέξεων, πνίγον ἀγάπης, εὐαδῖαν ποιήσεως, χάριτα μορφῆς, ἅτινα ἀποκαλύπτουσι ἡμῖν καρδίαν, νοῦν καὶ παιδείαν περὶ ὧν οὔτε κἂν τὴν ἐλαχίστην εἶχετε ὑπόψιαν. Ἀνθρώποι αἰδοῦμενοι νὰ ἐκφράσωσι διὰ ζωῆς αἰσθημάτων τινα, κατὰ πρόσωπον πρὸς τὸν φίλον, διότι τοῖς φαίνεται ὅτι ἡ ἐκφρασις αἰσθημάτων τινῶν ἀπᾶδει εἰς φυσικοὺς τινὰς αὐτῶν χαρακτῆρας· εἶδος ἀγρίας αἰδοῦς κρατεῖ αὐτὰ κεκλεισμένα ἐν αὐτοῖς τοῖς ἰδίοις· Δὲν ἀποκαλύπτονται εἰμὴ ἐν τῇ ἐπιστολῇ· δὲν ἐξωτερικεύουσι τὴν ἑαυτῶν ἀγάπην εἰμὴ ἕνα θέσωσιν αὐτὴν ἐν τῇ θυρίδι τῆ ταχυδρομικῆς. Θραύσαντες οὕτω τὸν πάγον διὰ τῆς γραφίδος, πιστεύετε, ἐπαναβλέποντες, νὰ εὐρητε αὐτοὺς μεταβληθέντας τοὺς τρόπους· καὶ εἰσὶ μᾶλλον ἢ πρότερον ἀκατάλληλοι, δίδοντες ἡμῖν νὰ ἐννοήσῃτε ὅτι δὲν ἐπιθυμοῦσι νὰ καταχρᾶσθε τῶν ἐπιστολικῶν αὐτῶν διατάσεων ἕνα βασιάνιστε τὴν ἑαυτῶν φύσιν. Μόνον ἐν τῷ τῆς γραπτῆς φιλίας ἐμπορῆν εἰσὶ κατάλληλοι· οὐδὲν συνδέει ἡμᾶς πρὸς αὐτοὺς οἰκειότερον εἰμὴ ἡ ἀπόστασις.

Ἄλλοι παρουσιάζουσι ἡμῖν ἀντίφασιν, ἀλλ' ἐν ἀντιθέτῳ σχεδόν ἐννοίᾳ. Ζωηροὶ τὴν φύσιν, ἀγαπητοί, εὐθυμοὶ, ῥήτορες μεγάλοι, χάνουσι ἀπάσας τὰς καλὰς αὐτῶν ποιότητας ἐν τῇ ἐπιστολῇ. Ἡ γραφὴ εἶνε ὡς περ κῶμα μεμονωμένον, ὅπερ ἐμποδίζει τὸν ἠλεκτρισμὸν τῆς ψυχῆς αὐτῶν, μὴ ἐπιτρέπουσα αὐτῇ νὰ κατέλθῃ ἐπ' ἐλαχίστον εἰμὴ ἐπὶ τοῦ χάρτου. Φαίνεται ὅτι, γράφοντες, θὰ κρατῶσι πάντοτε ἐν νῷ τὸ γνωστὸν ἐκείνου ῥῆμα· ὅτι διὰ τριῶν χειρογράφων στίχων ἀνθρώπου τινὸς δύναται τις νὰ στείλῃ αὐτὸν εἰς τὰς φυλακάς. Ἐχουσι περὶ τῆς ἐπιστολῆς μίαν ἰδέαν τοσοῦτον μεγάλην καὶ τρομε-

ράν, θορυβεί αυτούς τοσούτω ή σκέψις ότι περίοδος τις του λόγου αυτών δύναται να πέση υπό τους οφθαλμούς τρίτου τινός, ή φόβος μη τοίς εκφύγη ασύνετός τις λέξις, ή γλωσσική αλογία, ή ορθογραφίας αμαρτημα, έμβάλλει εις τοσαύτας άπορίας την έαυτών φιλοτιμίαν, γράφουσι μετά τοσούτων προφυλάξεων, τοσαύτης άκριβολογίας, τοσούτων ύπεκφυγών, ώστε αι έπιστολαί αυτών τελειούνται χωρίς καθόλου να είπωσι τι είσι μικρά πρωτότυπα έπιστολάρια, γυμνά, άσπληνά, άσύμφωνα ανά πᾶσαν λέξιν, πάντα στίχον, έστιλθωμένα και διαφανή, ώστε φαίνεται ήμιν ή άναίδης άντιγραφή, και ουχι μία έκφρασις, έν τεκμήριον τής φύσεως του άνθρώπου έν γινώσκετε. Όργίζουσι ήμᾶς θά σχίσητε τό φύλλον ώστε περιείχεν άπρεπείας. Και όταν θά λυπηθώσι είλικρινώς επί ύμετέρω τινί δυστυχία, θά γράψωσι ήμιν συλλυπητήριον έπιστολήν άρμύζουσαν τή περιστάσει. Άνάγκη να βλέπητε και άκούητε αυτών όσον οίόν τε συχρότερον, ίνα μη όργίζονται.

* *

Τινές, ως επί τό πολύ άπαιδέυτοι και άκακοι, μεταμορφούνται διά τής ρητορικής. Έν τῷ βίω αυτών, είσιν άπλούστατοι τόν τρόπον και την γλώσσαν, άνίκανοι να θέσωσι έν ποιητικόν άνθος έν τή συνδιαλέξει, ουτε κατά λάθος και έν ταις έπιστολαίς χρώνται σωρείαι φράσεων τοσούτω ψευδών και ύπεροπτικῶν, περικαλύπτουσι τās έαυτών έννοιαις διά τοσούτω δυσκόλων λέξεων και μεταθέσεων, ώστε άναγινώσκοντες τό πρώτον έπιστολήν αυτών, μένομεν έκπληκτοι, άδέβαιοι, άν έχωσι γράψει σπουδαίως, ή μη έβέλησαν να άσπείθωσι. Είσιν ικανώτατοι να άναγγείλωσι τόν θάνατον τής μητρός αυτών διά τής άδυσωπήτου Λαχέσεως ή του άγγελίου τής δυστυχίας ή τής άπνηούς χειρός τής μοίρας. Λέγουσι ήμιν μετά μακράς ύδρωπικής περιόδου, ότι «δέν θά συμβή ποτε ή ύμετέρα εικών να χωρισθῆ από τής έαυτών καρδιάς». Αποδίδουσι ήμιν «τās μάλλον ευαισθήτους πράξεις». Εκτυλίσσουσι μετά πολλού κόπου, πνέοντες, τās όμοιότητας του ποταμού και του πλοίου κτυπωμένου υπό τών κυμάτων, ίνα διηγηθῆ ήμιν μικράς οικογενειακάς θλίψεις. Καλοῦσι την οικίαν «τό ιερόν τών οικιακῶν τοίχων» και την συνάγγλην «κούφον νόσημα». Και τό ιδιαιτέρον είνε ότι δέν έχουσι την έλαχίστην γραμματικήν άξίωσιν γράφουσι ουτω διότι νομίζουσι ότι πρέπει να γράφη τις ουτω πᾶν ότι χείρον από τās χειροκας έχουσι κρατήσει άναγνώσεων, έπισωρεύεται έν τή κεφαλή αυτών όταν γράφουσι, και θολοί, ρυπαίνει, μολύνει έν τή πηγή πάσας αυτών τās σκέψεις και αισθήματα.

* *

«Άλλοι ήδύναντο να κληθώσι «οί άγροίκοι τών έπιστολών». Σεβαστοί και φιλόφρονες κατά πρόσωπον, χάνουσι πᾶν αίσθημα γαλαταίον λαμβάνοντες έν χειρί την γραφίδα. Έχουσι ιδίαν ιδεάν περί τής έπιστολής, ήτις, κατ' αυτούς,

είνε τό φυσικόν τής προπετείας διαβατήριον. Πιστεύουσι ότι έν ταις έπιστολαίς δύναται να ρηθῆ τό πᾶν και δοκιμασθῆ καθώς έν ταις συνομιλίαις μεταξύ φίλων μεθύσων, έν τινι όργίω. Υπό την γραφίδα αυτών ή όζύς άστείμος μετατρέπεται εις μυκτηρισμόν ακύλαστον, ή όριμύς ύπαινιγμός παραστρέφεται εις χυδαίαν ύβριν. Οί πλείστοι τούτων είσι φύσεις τραχείαι και δειλαι άμα, οτινες μεταποιούνται κατ' εκείνον τόν τρόπον, έκ μικρών πολλών ταπεινώσεων ως όφείλουσι να καταπίωσι μετά τών παρόντων φίλων, έναντίον τών όποιων δέν τολμῶσι να ενεργήσωσι τι, έκ φόβου χείρονος. Χάριν του μηδενός γράφουσι ήμιν έπιστολάς, έν αις φαίνεται ότι έχουσι χάσει πᾶσαν στοιχειώδη γνώσιν τής άξίας τών λέξεων. Είνε ωςπερ άνάγκη ήν αισθάνονται έν τῷ αίματι να δώσωσι βοήθειαν εις την χολήν συναχθεΐσαν έν ταις προφορκαίς εξετάσειν, έν αις είσιν ήναγκασμένοι να δάκνωσι τόν χαλινόν. Άκούει τις αυτούς συχνάκις να λέγωσι, μετ' άρεσκείας — Σήμερον έγγραφα ένα σάκκον αυθαδειών εις τόν δεινα τών δεινα.— Έάν άποκριθῆτε άπειλοῦντες πραϋνόνται: άν γράψητε μετά άξιοπρεπούς άγανακτήσεως, άναδιπλασιάζουσι την δύσιν. Είτα παρουσιάζονται πρό ήμῶν τείνοντες τās χειρας χαριέντως, ώστε ουδέν να είχε λάθει χώραν' όνομάζουσι τās έπιστολάς αυτών «έπιστολάς σωτηρίους» ως τους βαδισίμους «σωτηρίους πράξεις».

* *

Είσιν οι όξύθυμοι: άλλ' οτινες έχουσι την άδυναμίαν ταύτην μόνον διά τās έπιστολάς. Τύποι γελοιοί, δυσπιστοῦσι εις την γραπτήν λέξιν. την ξένην, ύπονοείται. Εις έκάστην φράσιν ύποπτεύουσι δευτέραν έννοιαν: βλέπουσι πανταχόθεν άπάτας μυστηριώδους βαθύτητος: ζαλίζονται πρό τριών μικρών σημείων ουδέν σημαινόντων, καθώς πρό ιερογλυφικού μυστηριώδους κρύπτοντος σημασίας. Άνήκουσι εις την κλάσιν εκείνην τών συνδρομητῶν έφημερίδων οτινες ζητοῦσι εξηγήσεις δι' έπιστολής από τόν διευθυντήν όταν επί τής προσόψεως του έαυτών φύλλου βλέπουσι ένυθρον σταυρόν, ποιηθέντα δι' ευκολίαν τής άποστολής. Αιώνίως ζητοῦσι παρ' ήμῶν τινα διασάφισιν, παραπονόμενοι: — Υπάρχει έν τή έπιστολή ήμῶν φράσις τις ήν δέν δύναμαι να έρμηνεύσω. . . . — Φαίνεται μοι ότι έσημείωσα όργήν τινα. . . . — Λέξιν τινά ύποπτον. . . . — Έάν βραδύνητε επί μίαν ήμέραν να τοίς άπαντήσητε εις έπιστολήν τινα, γράφουσι ήμιν έκ νέου άμέσως. — Μη ήξέυρων πως να εξηγήσω την σιωπήν σου. . . . — Έάν άπαντήσητε διά τριών άντι διά τεσσάρων σελίδων, είνε σημειον ψυχρότητας: άν γράψητε κακώς, είνε άμέλεια: άν ήσθε ψυχροί, είνε ύπερηφάνεια: άν πολύ φιλόφρονες, είρωνεία. Δεικνῦσι αίσθημα λεπτότατον πασῶν τών εξατμίσεων τών τής έπιγραφῆς επιθέτων, και πρό του άπαντήσωσι ήμιν, άναγινώσκουσι την ύμετέραν έπιστολήν φίλω τινί, παρατηροῦντες την έκφρασιν του προσώπου.

* *

«Άλλοι φίλοι διά τής πρώτης αυτών έπιστολής άποκαλύπτουσι ήμιν τι δι' όπερ έκπλήττεσθε: άφου επί έτη έσπουδάσατε αυτούς χωρίς ποτε να τους άκούσητε να είπωσι μίαν λέξιν ήτις να γεννήσῃ έν ήμιν την ύποψίαν εκείνην, άνακαλύπτετε ότι έχουσι ύπερμεγέθη βαχίτιδα γραμματικής ματαιότητος, γεννηθεΐσαν και αύξηθεΐσαν μυστικώς, νικῶσαν την πεπεισμένην δύναμιν έπιτηδεύματος και τρόπου ζωής άπεχούσης λίαν πάσης συνοχής μετά τής φιλολογίας. Έν οικογενεία χείρουσι ύπολήψεως καλών γραφίδων, και αι έπιστολαί αυτών, έν άγνοία ήμῶν, έγέγοντο τό άντικείμενον θαυμασμού έν τῷ μικρῷ τών έαυτών συγγενῶν κύκλω. Άλλ' ως επί τό πολύ δέν είνε άνακαλύψις ευχάριστος. Η συνδιαλέξεις αυτών είνε ζωηρά και θερμή: αι έπιστολαί των είσι κεντησιμέναι, ήρωματισμέναι και βεβοστρυχισμέναι, κατάρμεστοι φράσεων έκλεκτῶν, ήδυλογιῶν γλωσσικῶν προσηρητημένων έδῶ και εκεί ωςπερ ένώτιχ μετά χωρίων περιόδων ατινες φαίνονται ότι είνε βήματα συνεσφιγμένα. Ζητοῦσι παρ' ήμῶν συγγνώμην έγγραψαν έν βίαι, Κύριος οίδε πόσας μωρίας άφῆκαν να τρέξωσι. Κακότυχοι! Υμείς άποκρίνεσθε:— Αγαπητέ μοι, ή έπιστολή σου είνε κειμήλιον. — Και τότε έρχονται άλλαι μάλλον έπιτετηθευμένα, ατινες ποιοῦσι τό στομάτιον στενωτέρον και κινουσι τās πλευράς μετά πλείονος έρωτοτροπίας. Ένιοτε και προδίδονται: ή έπιστολή είνε εὐθεΐα και χαρίεσσα μέχρι του μέσου: άλλ' ήναγκάσθησαν να διακούψωσιν αύτην και έτελειώσαν έν ταχύτητι: και ουτως έν τή τελευταία σελίδι χαρακτήρ, ύφος, γλώσσα, ήρθογραφία, τό πᾶν έν άταξία.

* *

Είσι φίλοι τούναντίον, έξ εκείνων ους ένοχλοῦσι αι μαῦραι λέξεις, βάρβαροι και τραχείς ως λίθοι, πλήρεις ζωής, και άπλοι μέχρι του βάθους τής ψυχῆς, οτινες έχουσι από τής φύσεως την έμπνευσιν, τό δῶρον, θέλω να είπω, τής έπιστολής, καθως άλλοι έχουσι την έπιτηδειότητα εις την διήγησιν ή την μίμησιν τών ύποκρίσεων και τών φωνῶν. Έν στιγμῇ εὐδιαθεσίας, άποτεινουσι ήμιν έπιστολάς άτελευτήτους, μιᾶς μόνης κυμάνσεως, ατινες φαίνονται αυτοσχεδιασματα ρητορικά στενογεγραμμένα, και άναγκάζουσι ήμᾶς να τās άναγνώσητε άπνευστί, ως τινα ύπερμεγέθη στροφήν έν ή τό αίσθημα ταλαντεύεται μέχρι του τελευταίου στίχου: έπιστολαί ατινες παρουσιάζουσι ήμιν την φωνήν του φίλου την όψιν και τās κινήσεις του στόματος αυτού και τών χειρῶν: πλήρεις σολικοισμῶν και εὐμενείας, περιόδων ήρωτηριασμένων, παρενθέσεων άκριτομύθων, σημείων θαυμαστικῶν δισπαρμένων άφειδῶς, φράσεων τρις ύπογεγραμμένων, λέξεων γαλλικῶν και έγχαρίων, άλλμάτων άχαλινώτων, και έπαναλήψων γελοίων όρμητικῶν, πειστήρια, συγκινητικῶν και εις προσθήκην, άντιγραφῶν ελίγδην, με τās περιθώρια πλήρη, με τέσσαρα ύστερόγραφα, σελίδα έσχισμένην εις τό βάθος, με μίαν κηλίδα επί τής έπιγραφῆς, με τό γραμματόσημον άντεστραμμένον,

και όλίγην κόβιν σιγάρου επί του περικαλύμματος: έπιστολαί άνθηραί και σπαίρουσαι, ατινες έν μέσῳ τών πολλῶν άλλων ως λαμβάνετε, μεσῶν φιλικῶν ένδείξεων και δολιοτήτων, προξενουσι ήμιν τό άποτέλεσμα ένός πλήρους όρεινου ποτηρίου οίνου, όπερ έπίετε έν μέσῳ τών φαρμάκων βαρείας άναρρώσεως.

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

«Ότε ή βασιλεύς τής Γαλλίας Έρρίκος ή ιδ' άνέδειξεν έπίποτην ευπατρίδην τινα, και ότε ουτος γονυπετής έλεγε τό σύνθηρος: Domine, non sum dignus (Κύριε, δέν είμαι άξιος), ή βασιλεύς άπήνητσε μετά τής συνήθους αυτού ζωηρότητος: «Τό γνωρίζω πολύ καλά, αλλά τουτο γίνεται ένεκα τής συστάσεως τής Κυρίας Ν. . . .»

* *

Ταύτης καλλιτέχρου. Ταξιδεύων έν τινι μικρῇ πόλει τής Έλβετίας ή μεγαλοφυής ίχνογράφος Γουσταῦος Doré, παρετήρησεν ότι είχεν άπωλέσει τό διαβατήριόν του. Πάραυτα παρουσιάζεται εις τόν Δήμαρχον ίνα χορηγήσῃ αυτῷ νέον, ένῶ συγχρόνως δίδει και τό όνομα του. «Διατεινεσθε ότι είσθε ή Γουσταῦος Doré, εγώ δέ ουδένα λόγον έχω ίνα άμφιβάλλω περί τουτου», άπήνητσε ή Δήμαρχος: «έν τούτοις δέν θά δυσκολευθῆτε, πιστεύω, άν άκόμη ακριβέστερον πιστοποιήσητε τουτο. Ίδου, έδῶ ύπάρχει χάρτης και μολυβδοκόνδυλον: ύλικῶν περισσώτερον δέν έχετε βεβαίως άνάγκην». Ο Doré πλησιασας πρός τό παράθυρον, έβλεπε πρός τās κάτω τήν άγοραν, έν ή οι πωληταί ίχθύων και παντός είδους προϊόντων είχον εκθέσει τās έμπορεύματα των πρός πώλησιν. Δι' όλίγων χαριέντων γραμμῶν έσκιαγράφησε πάραυτα χωρικούς τινας πωλητάς γεωμήλων, έθεσε τό όνομα του έν τή γωνία, και ενεχείρησε τό φύλλον εις τόν Δήμαρχον. «Τό διαβατήριόν τας είναι ήδη έτοιμον», ύπέλαθεν ουτος, άφου προηγουμένως παρετήρησεν ακριβώς τό ίχνογράφημα, «έπιτρέψατέ μοι όμως να κρατήσω τουτο ως ένθύμιον, εις ήμᾶς δέ να δώσω έτερόν τι σύνθηρος».

* *

«Όταν ή Λέων έγερθῆ περίξ τό πᾶν τρομάζει: ουχ ήττον έμποιεΐ φρίκην ή όδους τής Τίγρεως. Πλήν πάντων τρομερότερον ή άνθρωπος έν τή πλάνη του.

Sillier

* *

Προσφιλης μοι είνε φίλος: πλήν και τόν έχθρον πρέπει να ώφελῶ. Ο μέν φίλος μοι δεικνύει ότι δύναμαι: ή δέ έχθρος μοι διδάσκει ότι όφείλω να πράττω.

Sillier

* *

Οἱ ἀληθεῖς φίλοι ἐραστὰς ὁμοιάζουσι· τοῦλάχιστον δι' ἀμφοτέρω τὰ εἶδη ἢ γραφίς εἶνε τόσον εὐχάριστος ὥστε ὄσω ἐμβάπτεται τόσῳ λαμβάνει νέας δυνάμεις, γεννᾷ νέας ιδέας καὶ αὐξάνει τὸ αἶσθημα.

Βέλτερος

ΠΟΙΗΣΙΣ

Τῆ ΔΕΣΠΟΣΥΝῆ Κ. . . .

Κατὰ παράκλησιν τοῦ φίλου κόμητος Patent.

Ὅτε προχθὲς ἐπαίζομεν ὁμοῦ à quatre mains
κ' οἱ δάκτυλοί μου ἤγγισαν τὴν χεῖρά σου τυχαίως,
παρέλειψας ἐν σόλ, ἐν λά, ἐν σὶ θερμὸν enfin,
κι' ὡς λάθη τὰ ἐξέλαβον οἱ φίλοι μας μοιραίως.

Ἄλλ' ὄχι· δὲν μὲ ἀπατᾷ τὸ βλέμμα σου ὦ φίλη
δὲν μ' ἀπατᾷ ἡ θελκτικὴ μελαγχρῆνι μορφή σου·
πολλὰ μοι λέγουν τὰ λεπτὰ κοράλλινά σου χεῖλη,
καὶ μ' εἰν' ἀρκούντως ἐδῆλωτος ἡ τρέμουσα φωνή σου.

•Σὲ ἀγαπῶ• προφέρουσι τὰ τρία σφάλματά σου.
τὰ σιωπῶντα χεῖλη σου, τὸ εὐχαρί σου στόμα.
•Σὲ ἀγαπῶ• μοι λέγουσι τὰ θεῖα βλέμματά σου,
ἢ δὲ φωνή σου μὲ ὑψοῦ εἰς τοῦρανοῦ τὸ δῶμα—

Ὅτῳ μ' ἀρέσκεις, ἄφωτος. . τρέμουσα. , θεσπεσία·
γαί' μὲ μαγεύει φίλη μου ἀδελφὴ σου ἡ δειλία.
εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ θεοῦ! ὡραία ἁρμονία,
ὅταν τὰ χεῖλη σιωποῦν, καὶ πάλλει' ἡ καρδία.

Ἄλλ' ἂν ἐγὼ ὦ συμπαθῆς, ὦ κόρη ἐρασμαία
ἐμάντευσά τὰ μύχια τῆς εὐγενοῦς ψυχῆς σου,
σὺ δὲν διέγνως πρὸ πολλοῦ ὅτ' ἡ ἐμὴ καρδία
ἀνήκει σοι, κ' εἰμ' ὁ θερμὸς, ὁ λάτρης ἐραστής σου ;

Κάτρον τῆ 1 Φεβρουαρίου 1886.

Σ. Ι.

ΑΠΕΛΠΙΣΙΑ

Ἐπὶ τάφῳ καθημέρην
Νέα τις περθηγοῦσα
Πολλὴν ὄραν ἐκεῖ μένει
Σκεπτικὴ βαρναλγοῦσα.

—• Ἐλθέ Χάρε τὴν ζωὴν μου
• Ν' ἀφαιρέσης τὴν ἀθλίαν
• Ἀτέρωσόν με ἀπ' αὐτῆν μου
• Τὴν μεγάλην δυστυχίαν

—• Ἡ ζωὴ μοι εἶνε ἄχθος
• Ἀφοῦ πέθανεν ἐκεῖνος
• Ὅστις κεῖται εἰς τὸ βάθος !
• Ἐμαράνθη ὡς ὁ κρῆνος !

—• Ἡ ἀθλία δὲν ἤξεύρω
• Εἰς τὸν κόσμον εὐτυχίαν
• Καὶ τὸν θάνατον θὰ εἴρω
• Ἀληθῆ παραμυθίαν !

Ἄλλ' ὁ ἥλιος κατῆλθε
Φεύγει τότε ὠχρὰ ὄσση
Ν' ἀποθάγη τῆ ἐπῆλθε
Δηλητήριον πιόσση.

Μάρτιος 1885.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι. ΜΑΓΓΙΩΡΟΣ

ΑΛΛΗΓΟΡΙΑ

Κρῖνος ὄρατος πάλλευκος καὶ μῦρα ἀποπνέων
Ἦρθει πρὸ χρόνων βαδινὸς εἰς ὄχθην βραχίον
Ἐρίστε τὸν ἔλανε τὸ ρῦμα παραρρέων
Κ' ἔψαλ' ἡ αὔρα τὰς στιγμὰς τοῦ εὐαρθοῦς του βίου.

Ἰπὸ τὸν γρόφον τῆς τυκτὸς προσέκλιεν ἠρέμα,
Κε' ὅτ' ἡ αὐγὴ ἀνέτελε τὴν κεφαλὴν του αἴρων
Περιβάλετο φαιδρῶς λαμπρὸν ἐκ δρόσου στέμμα
Κ' ἐδέχετο τοὺς ἀσπασμοὺς τῆς χρυσαλλίδος χαίρων.

Ἄλλ' οἴμοι ! . . . αἴφνης θέλλει καὶ καταγίς ἀγρία
Θραύει τὸν κρῖνον πρόρριζον, καὶ τὸν συμπαρασύρει
Μὲ ἀκατάσχετον ὄρμην ἐν ὄψει ἀπαισία,
Κε' ἐν μέσῳ βράμων, ἀκαθῶν καὶ βρώων τὸν συμφόρει.

Ὅνδεις, ὄνδεις τὸν βοηθεῖ, ὄνδεις ἐκτελεῖ χεῖρα,
Ἐκ τῆς μοιραίας συμφορᾶς τοῦ χάους γὰρ τὸν σώσει
Ὅταν ἐπέλθῃ ἀπηνής φρεῦ . . . καὶ σκληρὰ ἡ μοῖρα,
Ὅνδεις εὐρίσκειται σωτὴρ βοήθειαν γὰρ δώσει.

ὦ εὐτυχεῖς ! ἀφήσατε γὰρ θραύωγ' ἀετρώως,
Καὶ γὰρ καταποντίζονται εἰς συμφορῶν κευθμῶνας
Οἱ δύσμοιροι . . . καὶ εἰς αὐτὸ θὰ δυνηθοῦν τὸ χάος
Νὰ στέψωσι τοῦ βίου των τοὺς θλιβεροὺς ἀγῶνας.

Οἰκτρῶς τὸ θῆμα σύρεται τῆς γαύρου καταγίδος,
Εἰς τῶν βενμάτων τὴν ὄρμην καὶ ἀτακτικῶς
Τὸν ἀταμένει ὁ βοθός, ἀλλὰ πρὸ τῆς κρηπίδος
Βράχος στερεὸς τὸν σταματᾷ κε' εὐνὸς τὸν ἐγκολποῦται.

Τί βλέπω εὐτυχεῖς θνητοὶ καὶ δυνατοὶ σωτήρες ;
Ματαίως ἠγωνίσθησαν ἢ μῦρα καὶ ἡ φύσις,
Καὶ ἄκρα γῆς ἐτόλμησε γὰρ ἀντιστῆ ταῖς μοῖραις ;
Ἄλλ' εἶναι ξένοι δι' ἡμῶς τοιαῦται συγκιρήσεις.

Χαῖρέ μοι βράχε συμπαθῆς ! μόνον αὐτὸς ἠσθάνθη
Τὴν συμφορὰν τοῦ κρῖνου μου καὶ τὸν ἐνεκολπώθη
Νέαν ζωὴν ἐνέπνευσε εἰς τὰ λευκά του ἄρθη,
Καὶ μόνον μόνον δι' αὐτοῦ διὰ παντὸς ἐσώθη.

Ἄπὸ τοῦ βράχου τῆς Φρεατύδος.

Φεβρουαρίῳ 1886.